

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

**Odborná pracoviště pomáhající obětem
domácího násilí v Hradci Králové**
Bakalářská práce

Autor: Zdeňka Pajerová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Zdeňka Pajerová

Studium: U13249

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Název bakalářské práce: **Odborná pracoviště pomáhající obětem domácího násilí v Hradci Králové**

Název bakalářské práce AJ: Professional workplaces helping victims of domestic violence in Hradec Králové

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Charakteristické znaky, formy, příčiny, důsledky a cyklus domácího násilí. Dostupné formy pomoci pro oběti domácího násilí. Odborná pracoviště pomáhající obětem domácího násilí. Vyhodnocení postojů ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové, jež zaujímají pracovníci jednotlivých institucí či orgánů. Zvolené metody a techniky: rozhovory, analýza a studium dokumentů.

ŠEVČÍK, D. a kol. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011 ČECH, O. et al.

Domácí násilí: z pohledu sociálních pracovníků v oblasti sociálních služeb. České Budějovice: Theia, 2011 BEDNÁŘOVÁ, Z. et al. Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Aeorus, c2009

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky, Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jan Vrbický

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chlumci nad Cidlinou dne 21. 3. 2016

Zdeňka Pajerová

Poděkování

Děkuji PhDr. Daniele Květenské, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce, za cenné rady a připomínky, které vedly k úspěšnému ukončení práce. Dále pak odborným pracovníkům, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovor. Děkuji také mé nejbližší rodině a přítelovi za podporu a trpělivost při psaní bakalářské práce.

Abstrakt

PAJEROVÁ, Zdeňka. *Odborná pracoviště pomáhající obětem domácího násilí v Hradci Králové*. Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Tato bakalářská práce řeší problematiku domácího násilí. Obsahuje vymezení specifík problematiky domácího násilí a formy pomoci osobám ohroženým domácím násilím. Hlavní část bakalářské práce je věnována interdisciplinární spolupráci, kde jsou blíže popsány základní pilíře systému pomoci v oblasti domácího násilí. Mezi základní pilíře pomoci je řazena Policie ČR, intervenční centrum, soud a případně orgán sociálně-právní ochrany dětí.

Součástí práce je výzkum, který se zabývá názory pracovníků na interdisciplinární spolupráci v oblasti domácího násilí v Hradci Králové. K realizování praktické části byl využit kvalitativní výzkum, který byl realizován formou polostrukturovaného interview.

Klíčová slova: domácí násilí, pomoc, interdisciplinární spolupráce, instituce, klient, osoba ohrožená, osoba násilná.

Abstract

PAJEROVÁ, Zdeňka. Professional workplaces helping victims of domestic violence in Hradec Králové. Hradec Králové, 2016. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové. Leader of the Bachelor Degree Thesis: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

This bachelor's degree deals with a domestic violence. It contains specifics' issues delimitations of domestic violence and forms of help for people threatened by domestic violence. The main part of bachelor's degree is dedicated to interdisciplinary cooperation, where the fundamental pillars of help system in domestic violence area are closer described. Amongst the fundamental pillars of help belongs the police of the Czech Republic, intervention centre, court and eventually the authority for social and legal protection of children.

Part of bachelor's degree is research which deals with opinions of employees for interdisciplinary cooperation in area of domestic violence in Hradec Králové. For implementation of the practical part a qualitative research was used which was executed by a form of a half-structured interview.

Keywords: domestic violence, help, interdisciplinary cooperation, institution, klient, endangered person, violent person.

Seznam použitých zkratk

OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
TZ	Trestní zákoník
z. ř. s.	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
DC	Dílčí cíl
TO	Tazatelská otázka
ČR	Česká republika

Obsah

Úvod.....	9
1 Vymezení specifíků problematiky domácího násilí.....	11
2 Formy pomoci v oblasti domácího násilí.....	16
2.1 Psychologická pomoc.....	16
2.2 Sociálně-právní pomoc.....	18
2.3 Trestně-právní pomoc.....	20
3 Interdisciplinární tým v oblasti domácího násilí.....	22
3.1 Policie ČR.....	23
3.2 Intervenční centrum.....	26
3.3 Soudy.....	30
3.4 Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	33
4 Praktická část.....	37
4.1 Hlavní cíl výzkumu a výzkumné dílčí cíle.....	37
4.2 Formulace dílčích cílů.....	37
4.2.1 Dílčí cíl DC 1.....	37
4.2.2 Dílčí cíl DC 2.....	37
4.2.3 Dílčí cíl DC 3.....	38
4.3 Zvolená výzkumná strategie.....	38
4.4 Transformace dílčích cílů.....	40
4.5 Volba výzkumného souboru.....	42
4.6 Popis organizace a průběh výzkumu.....	43
4.6.1 Získávání a analýza dat.....	43
4.7 Rizika výzkumu.....	44
4.8 Popis a interpretace dosažených výsledků.....	44
4.8.1 DC 1: Zjistit, v jaké oblasti mohou poskytovat jednotlivé služby pomoc.....	44
4.8.2 Zhodnocení DC 1.....	46
4.8.3 DC 2: Zjistit, jak probíhá interdisciplinární spolupráce, jaké klady či záporné aspekty jednotliví pracovníci na této spolupráci sledují.....	48
4.8.4 Zhodnocení DC 2.....	52
4.8.5 DC 3: Zjistit, jaký názor mají jednotliví pracovníci na možnost spolupráce skrze case management.....	54
4.8.6 Zhodnocení DC 3.....	55
Závěr.....	56
Seznam literatury.....	59
Příloha A.....	62

Úvod

Domácí násilí je v současné době velmi diskutované téma, nebylo tomu však tak vždycky. Určitý posun v oblasti domácího násilí přinesl rok 2007, kdy nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, s nímž byla zřízena intervenční centra a také institut vykázaní, kterým disponuje Policie ČR. Ve výsledku šlo o počátky interdisciplinární spolupráce. Dříve bylo domácí násilí bráno jako soukromá záležitost, která by se měla řešit jen za „zavřenými dveřmi“. Odborná veřejnost pak zastávala názor, že celé domácí násilí je zapříčiněno pouze špatným charakterem násilné osoby. Posun v pohledu na domácí násilí však nastal s přechodem k sociálně-psychologickému modelu. Nejnovější pohled na domácí násilí totiž poukazuje na to, že pokud se má domácí násilí řešit správně a objektivně, potom se musí vždy zkoumat oba aktéři, jak osoba ohrožená tak osoba násilná a s tím i související vývoj jejich vztahu – jeho vytváření, průběh i případné ukončování.

Bakalářská práce nese název: „Odborná pracoviště pomáhající obětem domácího násilí v Hradci Králové“ a je zaměřena na systém interdisciplinární spolupráce v oblasti domácího násilí. Oblast, ke které bude směřovat bakalářská práce, mi byla známa ještě dříve než samotné téma a to z čistě osobních zájmů o problematiku domácího násilí. Dle mého názoru jde totiž o problematiku, o které se nikomu nechce mluvit, i když je pravda, že v současné době tento fenomén začíná získávat své místo ve společnosti. Nejdůležitější skutečností je pro mě fakt, že to, že se o domácím násilí nemluví, opravdu neznamená, že se domácí násilí v České republice neděje. Tato problematika mě láká také svou „tajuplností“, které se mnoho lidí straní. Téma jsem volila tak, aby pro mě bylo co nejzajímavější a aby nešlo o stále omílaná fakta, která jsou veřejně známá a opakovaná. Interdisciplinární spolupráce je pro mě dostatečně specifickým tématem, které mě zaujalo. Byla jsem velmi zvědavá, jestli interdisciplinární spolupráce probíhá podle předem daných metodik či se nějak specificky liší případ od případu.

Hlavním cílem celé bakalářské práce je zjistit, jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové zaujímají pracovníci jednotlivých institucí. Cílem teoretické části je zmapování institucí, které se věnují problematice domácího násilí a jejich spolupráci při řešení problematiky domácího násilí. V první části je objasněn pojem domácí násilí, hlavní znaky, cyklus, příčiny, formy a důsledky.

V krátkosti se zaměřuji také na aktéry domácího násilí, kdy jde o osobu ohroženou, násilnou a o děti, které mohou být jak oběťmi, tak svědky domácího násilí. Tyto údaje jsou důležité k porozumění následujícím částem bakalářské práce. Druhá kapitola je věnována základním formám pomoci v oblasti domácího násilí, které jsou děleny do třech kategorií - pomoc sociálně-právní, psychologická a trestně-právní. Tato kapitola úzce souvisí s praktickou částí, ve které zjišťuji informace s ní spojené.

Podstatná část teoretické části je zaměřena na jednotlivá pracoviště, které pomáhají obětem domácího násilí v rámci interdisciplinární spolupráce. Interdisciplinární spolupráce vznikla „ruku v ruce“ se zákonem č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím. Mezi základní pilíře systému pomoci obětem domácího násilí spadá Policie ČR, intervenční centrum, soudy a v zákonem daných případech i orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). Z absolvované praxe v Intervenčním centru v Hradci Králové hodnotím tuto spolupráci jako velmi užitečnou a důležitou. Pokud je ze všech stran vnímána stejně profesionálně, pak může přinést velký užitek nejen pro daného klienta, ale i pro jednotlivé instituce/orgány, kterým se otevírá více možností, jak mohou zmapovat situaci klienta a zmobilizovat tak všechny možné způsoby pomoci. Třetí kapitola již úzce souvisí s praktickou částí, proto má zde své nezastupitelné místo.

Cíl praktické části se shoduje s hlavním cílem celé práce tedy zjistit, jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové zaujímají pracovníci jednotlivých institucí. Tato část bude prováděna kvalitativní metodou, formou polostrukturovaných interview, které budou realizovány s pracovníky interdisciplinárního týmu, přičemž budou voleni tak, aby byli, pokud to bude možné, z každého pracoviště alespoň dva pracovníci, což považuji za zajímavé v následném porovnání realizovaných rozhovorů. Tato výzkumná strategie se mi zdála tím nejadekvátnějším řešením, jelikož jde o metodu, u které lze získat od malého výzkumného souboru široké spektrum kvalitních informací. Aplikační cíl celé bakalářské práce je zaměřen na členy interdisciplinárního týmu, které jsem si v počátku vymezila na Policii ČR, intervenční centra, soudy a případně OSPOD.

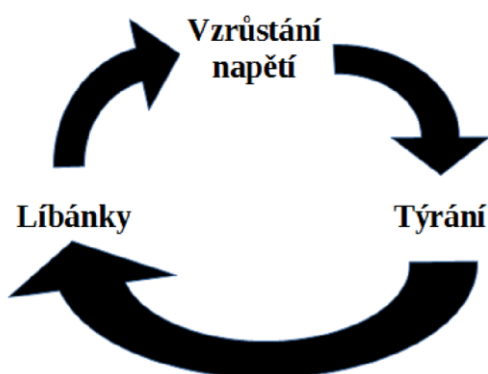
1 Vymezení specifík problematiky domácího násilí

Tato kapitola je věnována charakteristickým znakům domácího násilí a informacím, které s tím souvisí. Je zde definován pojem domácí násilí, jeho znaky a také cyklus, který obsahuje tři fáze, které na sebe navazují a vzájemně se prolínají. K tomuto cyklu je níže, pro snazší představu, vytvořeno schéma, které souvisí i s praktickou částí. Dále jsou zde popsány čtyři příčiny, které mohou domácí násilí spustit a také jednotlivé formy, skrze které bývá domácí násilí páčáno. Důsledky domácího násilí nepředstavují pro oběť „pouze“ problémy psychického rázu, ale také zhoršení zdravotního stavu aj. Závěr první kapitoly je věnován aktérům, kteří figurují v oblasti domácího násilí. Považuji za důležité zmínit všechny tyto skutečnosti, které slouží čtenářům ke snadnějšímu pochopení problematiky domácího násilí. Veškeré znaky, cyklus, příčiny, důsledky aj. souvisí s dalším textem a jsou vzájemně propojovány s praktickou částí bakalářské práce.

Neexistuje všeobecně platné vymezení domácího násilí. Existují však tvrzení, ve kterých se shoduje každá definice. Dle Čírtkové (2008, s. 9) lze říci, že domácí násilí je „... *opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou osobu a ohroženou osobu* ...“ Matoušek (2010) dodává, že v mnoha případech je násilí páchané muži vůči ženám (manželky, partnerky, družky), případně vůči dětem či prarodičům. Domácí násilí se ve většině případů odehrává „za zavřenými dveřmi“. Jde o násilí, které je orientované na blízkou osobu, kdy je osoba týraná s osobou násilnou v přímém partnerském nebo mezigeneračním vztahu. Charakteristickým znakem domácího násilí je uplatňování moci a kontroly, kdy je postavení pachatele a oběti nerovné a jejich role se během opakovaných konfliktů nemění. Hlavním znakem domácího násilí je jeho dlouhodobost a opakovanost. Násilí se ve většině případů stupňuje, tzv. eskaluje. Lze říci, že v mnoha případech jde zprvu o „pouhé“ ekonomické či psychické násilí, které později přeroste v násilí fyzické. (Kotková, 2014; Střílková, Fryšták, 2009)

Domácí násilí je rozděleno do třech cyklů. Prvním cyklem je označováno období, ve kterém je osoba násilná značně podrážděná, žárlivá, rozčilená a „není jí nic

dobré“. V tomto období se osoba ohrožená obviňuje za to, jak se osoba násilná cítí, snaží se předcházet hádkám a sporům. Jde o stav tzv. vytváření napětí. Druhý cyklus je často nazýván obdobím týrání. Jde o fázi, při které osoba násilná týrá osobu ohroženou. V této fázi prožívá osoba ohrožená mimo jiné, strach, zlobu, úzkost a bezmocnost. V dalším, a zároveň i „posledním“ cyklu, který bývá často nazýván „líbánky“, jde zejména o usmiřování. Osoba násilná vyjadřuje omluvy, smutek, slibuje nápravu, uznává svou vinu a projevuje lásku k osobě ohrožené. Pro svého partnera by se v tomto období „rozdala“. Osoba ohrožená odpouští, miluje, doufá a věří, že se osoba násilná změnila. Tímto se „bludný“ kruh uzavírá. Za určitý čas však začne znovu narůstat zmiňované napětí a celý cyklus se opakuje. To, co se však v tomto koloběhu mění, je délka jednotlivých fází. Postupem času se období usmiřování či líbánek zkracuje na minimum a postupem času se úplně vytrácí. Naopak období, kdy se vytváří napětí, a dochází k týrání, se podstatně prodlužuje. (Kotková, 2014)

Obr. 1 Cyklus domácího násilí

Zdroj: Kotková, 2014.

Za příčiny domácího násilí lze považovat příčiny makrosystémové, kde stále převládá určitá hierarchie hodnot, která je zastoupena nadvládou mužů a jejich vůdcovskou rolí ve společnosti. Jako ekosystémové příčiny jsou označovány okolnosti, které se odehrávají v sociálním a životním okolí jedince (nízký příjem, nezaměstnanost, aj.). Rizika v mikrosystémových příčinách plynou z podstaty rodinného soužití, jelikož se jednotliví členové vzájemně dobře znají, vědí o svých slabých stránkách, silně se ovlivňují a dokážou předvídat reakce na běžné i zátěžové situace. V neposlední řadě může mít domácí násilí také ontogenetické příčiny, které zohledňují zejména individuální charakteristiky nejen oběti a pachatele, ale také jejich vzájemných interakcí. (Střílková, Fryšták, 2009)

Domácí násilí může mít mnoho podob. Fyzické násilí představuje zneužití fyzické síly k ohrožení či poškození druhé osoby. Cílem této formy násilí je způsobit osobě ohrožené bolest nebo tělesné utrpení. Jde o všemožné způsoby ubližování, zejména pak o bití, fackování, škracení, kopání aj. Mezi sexuální násilí se řadí nejen sexuální napadání a znásilnění, ale i nucení provozovat sexuální praktiky, které jsou osobě ohrožené nepříjemné a jsou proti její vůli. Při emocionálním násilí probíhá neustálá kontrola všeho, co oběť dělá, kam chodí a s kým se stýká. S tím souvisí následné citové vydírání, zesměšňování, obviňování, apod. Sociální násilí spočívá v zákazech jakýchkoliv kontaktů s přáteli, rodinou či známými. Smyslem tohoto násilí je jednostranné uplatňování výhod násilné osoby rozhodovat o všem a tím osobu ohroženou sociálně izolovat. Ekonomické násilí se vyznačuje omezením přístupu k financím, neposkytnutí peněz na společnou domácnost či na děti. Funguje zde nejen absolutní kontrola nad příjmy a výdaji ohrožené osoby, ale také zatajování finanční situace rodiny. (Ševčík, Špatenková, 2011; Kotková, 2014; Střílková, Fryšták, 2009)

Fenoménem současné doby se stává stalking, jehož smyslem je systematický, dlouhodobý a mnohdy sofistikovaný psychoteror, kterého se často dopouští známý pachatel (ex-partner, ctitel apod.), zřídka pachatel neznámý. Stalking lze dle intenzity a doby trvání následně stíhat jako trestný čin nebezpečného pronásledování. Je vhodné konstatovat, že v České republice je nejčastější formou domácího násilí spojení psychického a fyzického násilí. Jako druhé se řadí násilí výhradně psychické a naopak velmi málo se vyskytuje samotné sexuální násilí. Nejhuře dokazatelné je však násilí psychické, které může mít ve výsledku daleko vážnější důsledky než násilí fyzické. (Čírtková, 2014)

Důsledky domácího násilí jsou nejvíce pozorovatelné na psychickém stavu týrané osoby. Oběti ztrácejí sebedůvěru, zmocňuje se jich zmatek a strach, který může být spojen jak s dalšími útoky, tak i s řešením situace. Celkové zhoršení zdravotního stavu může být přímým důsledkem fyzického násilí nebo také nepřímým důsledkem psychického násilí. Jedním z důsledků může být také naučená bezmoc, která je specifická pro oběti domácího násilí. Jde o psychický stav oběti, která je přesvědčena, že události, které se kolem ní odehrávají, nemůže ovlivnit či změnit. Typickými projevy jsou chybějící motivace k řešení situace, zkreslený odhad svých schopností, emoční nestálost, úzkostnost aj. S

naučenou bezmocí také úzce souvisí syndrom týrané osoby, kdy oběti setrvávají v násilném vztahu, i když jsou mnohdy ohrožováni na životě. Odůvodnění je takové, že strach ze změny a samoty je větší a bolestivější, než samotné fyzické násilí, na které si ohrožená osoba „zvykla“. Důležité je zmínit, že všechny oběti vykazují krátkodobé následky, důsledky dlouhodobé následně vykazují jen některé oběti. Pro pachatele může mít domácí násilí nejen ty důsledky, které jsou zakotvené v legislativě, ale také důsledky psychické. Násilná osoba určitým způsobem ví, že způsobuje bolest osobě, ke které je vázána, cítí se bezmocná a vnímá svou vinu. Násilí však silně traumatizuje a ovlivňuje děti, i když nemusí být páčáno přímo na jejich osobě. To, že takovým skutečností přihlíží, může výrazně ohrozit jejich další vývoj a hlavně budoucnost. Dítě může mít díky prožitému domácímu násilí posunuté hranice v tom, co je normální v mezilidských vztazích. V budoucnu může být osobou ohroženou, kdy si na základě zkušeností z dětství vybírá násilné protějšky, byť bez úmyslu nebo osobou násilnou, kdy uplatňuje svou agresi z toho důvodu, že v dětství pochopil, že je to způsob, jak si zajistit své bezpečí. (Gjuričová, 2000; Čírtková, 2014; Kotková, 2014)

Za aktéry domácího násilí lze považovat osobu ohroženou, neboli oběť, kterou může být každý, kdo je vystaven násilí, které páchá osoba žijící ve společné domácnosti. Oběť může disponovat různou osobností, charakterovými vlastnostmi, věkem i pohlavím. Je však pravda, že zde hraje určitou roli viktimnost, která znázorňuje souhrn předpokladů zvyšující pravděpodobnost, že se daná osoba stane obětí trestného činu – v tomto případě osobou ohroženou domácím násilím. Násilnou osobou je každý člověk, který se dopouští domácího násilí na osobách blízkých a je jedno, o kterou formu násilí se jedná. O dětech se často mluví jako o „zapomenutých obětech“ domácího násilí. Dětské oběti mohou zažívat přímou či nepřímou viktimizaci. Přímá viktimizace je u dětských obětí charakteristická tím, že násilník týrá nejen svého partnera, ale také dítě. O nepřímou viktimizaci se jedná v případech, kdy dítě není přímým terčem domácího násilí, figuruje zde v roli svědka. Nutné je však dodat, že emocionální následky jsou, u přímé i nepřímé viktimizace, shodné. (Kotková, 2014; Střílková, Fryšták, 2009; Šedivá, Vitoušová, 2005)

Zejména u domácího násilí či stalkingu je vhodné myslet na to, že profil oběti může být velmi různorodý. Obětí může být člověk jakékoliv profese, vzhledu a postavení. U pachatelů je tato různorodost respektována. Oběti se však poměrují stereotypy. Ve velké míře jde o stereotyp ideální oběti, která bývá popisována jako slabá, nevystavující se žádným rizikům apod. Pachatel pak bývá popisován jako jednoznačně silný a špatný. Ideální oběť je však v praxi pouze výjimkou. Obětí se stává konkrétní osoba s různorodými vlastnostmi a životním příběhem, ke kterému přirozeně patří i případné problematické události v minulosti. Minulý život a poukazování na pochybné vlastnosti oběti, by neměly dávat prostor k laxnímu vyšetřování případu a už vůbec ne, ke zpochybňování viny a odpovědnosti pachatele. V takových chvílích je více než vhodné, odlišit podstatné (důkazy) od podružností, jelikož nejde o charakter oběti, ale o čin, který je předmětem souzení. Skutečnost, že očerňování oběti je běžná strategie obhájců obviněných, ovšem změnit nelze. (Čírtková, 2014)

Jedním z největších problémů u domácího násilí je velice významná ambivalence oběti. Jde o stavy ohrožené osoby, které představují na jedné straně velký strach a nenávisť k násilné osobě, na druhé straně však stále přetrvává velká láska a naděje, že se násilná osoba změní a vše bude zase v pořádku. Tyto stavy se dají přirovnat k tzv. houpačce a velmi záleží na tom, jak se zrovna násilná osoba chová. Tím se dá také vysvětlit, proč oběti domácího násilí nejvíce vyhledávají pomoc až v době, kdy dochází k jejich týrání, nikoli například ve fázi líbánec. Na domácí násilí by se mělo nahlížet ze všech stran, je totiž možné, že ne vždy nese vinu za své jednání pouze násilná osoba, ale může jít například o chování oběti, která vzbuzuje v násilné osobě agresi. Možnou hypotézou je i situace, ve které by násilná osoba nemusela být vůbec násilnou, pokud by nežila s člověkem, který má určité charakteristické rysy, které vzbuzují v druhé osobě agresi. Tato hypotéza však neospravedlňuje násilí. Nikdo nemá právo použít násilí proti druhé osobě, ať už byly okolnosti jakékoliv.

2 Formy pomoci v oblasti domácího násilí

Předchozí kapitola byla věnována základním informacím, které souvisí s domácím násilím. Tyto informace bylo nutné vymezit z důvodu návaznosti na další kapitoly. Ve druhé kapitole jsou již blíže popsány základní formy pomoci obětem domácího násilí, kdy jde o psychologické poradenství, sociálně-právní poradenství a trestně-právní poradenství. Psychologická pomoc spočívá v psychologické práci, kdy se často prolíná psychologické poradenství s psychoterapií. Rozdíl mezi poradenstvím a psychoterapií je zde blíže vysvětlen. Pro snadnější představu psychologické pomoci je níže popsána psychologická pomoc v intervenčních centrech, která jsou přímo zaměřena na oběti domácího násilí. Sociálně-právní pomoc je z velké části upravena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Níže jsou informace zaměřeny na obecné sociální poradenství, přičemž specifické sociálně-právní poradenství pro oběti domácího násilí je popsáno skrze intervenční centra. Trestně-právní pomoc zahrnuje široké spektrum možností, právě z důvodu velkého rozsahu informací a s ohledem na rozsah bakalářské práce, je zde popsána pouze trestně-právní pomoc pro oběti domácího násilí.

Druhá kapitola slouží k porozumění základním druhům pomoci, které bývají poskytovány ohroženým osobám. Má zde své nezastupitelné místo, jelikož úzce souvisí s praktickou částí, ve které zjišťuji, kterou z uvedených pomoci poskytují vybrané instituce a také, jak jednotliví pracovníci hodnotí pořadí důležitosti pomoci v začátcích spolupráce s klientem.

2.1 Psychologická pomoc

Jednou ze základních forem pomoci je pomoc psychologická, kterou odborně zajišťují psychologové, psychiatři aj. Psychologické poradenství lze nalézt např. v intervenčních centrech a v určité míře i u Policie ČR. Psychologická pomoc je velmi důležitá, jelikož se často používá v první fázi práce s klientem, kdy je zapotřebí zklidnit psychický stav ohrožené osoby. Mezi techniky lze zařadit např. krizovou intervenci, která představuje právě zklidnění psychického stavu, kdy se s klientem pracuje ve smyslu „tady a teď“ a jde o řešení aktuální situace. Psychologická pomoc může být poskytována v rámci psychologického poradenství a psychoterapie. Tyto dvě odvětví se mohou úzce prolínat, ale zároveň se skrze ně pracuje různými způsoby.

Psychologické poradenství dokáže reflektovat problémy klienta v akutním stavu a stádiu, přičemž zkoumá klientovu životní situaci a snaží se zamezit vzniku dalších obtíží. Napomáhá tak ke změně postavení klientů a ke změně jejich situace. Cílem poradenství je situaci vyřešit nebo alespoň zmírnit negativní dopady na klienta. Naopak cílem není člověka změnit, nýbrž vycházet z jeho limitů a možností, přičemž jde o snahu maximálně využít klientův potenciál. Psychologické poradenství má v častějších případech krátkodobý charakter. Psychoterapie se více zaměřuje na problémy, které jsou v klientově životě přítomny delší dobu, proto bývá často poskytována u klientů s psychickým onemocněním. Lze říci, že psychoterapie primárně řeší osobnost klienta a usiluje o jeho změnu. Je zaměřena na eliminaci patologických vlivů, které se nachází v okolí klienta a na podporu klientova psychického stavu. V psychoterapii se často pracuje s minulostí klienta a řeší se věci více do hloubky, proto se psychoterapeutická setkání většinou uskutečňují v rámci dlouhodobé spolupráce. (Kudrnová Vosečková, 2015)

Psychologická pomoc je v intervenčních centrech nejvíce vázána na individuální potřeby každého klienta. Práce s klientem tak směřuje ke zpracování jeho akutních obav, výčitek či traumat. Je zde poskytnut bezpečný prostor pro ventilaci všech klientových emocí, kdy může jít o strach, bezmoc, vztek aj. Psycholog pomáhá klientovi zjistit všechna pro a proti, čímž mu umožní, aby se mohl oprávněně rozhodnout. Lze také daného klienta připravovat na odchod od násilného partnera nebo mu naopak pomáhat ulehčit soužití s násilnou osobou. Velmi často jsou konzultace směřovány k násilné osobě, kdy se osoba ohrožená snaží pochopit násilné jednání a chce zjistit, proč k tomuto jednání dochází. Díky tomu si také ohrožené osoby mohou uvědomit, že odpovědnost za vzniklou situaci nemají oni, nýbrž násilný partner. Tyto konzultace obsahují velkou míru zvyšování sebevědomí, které bývá u obětí domácího násilí nulové. Jde také o uvědomění si svých silných stránek a zaměření se na možné podpory ze strany sociálního prostředí. V neposlední řadě pak o mapování skutečností a zdrojů, které pomáhají osobě ohrožené tyto krizové situace přežít. Obecně lze říci, že klient může přijít s kterýmkoliv tématem, musí se však vždy udržet v souvislosti s domácím násilím. Pokud se začne objevovat téma, které má hlubší podtext, je vhodné předat klienta k psychoterapii. Pokud tyto terapie intervenční centrum

nenabízí, pak je na místě, doporučit klienta do péče jiných odborných institucí. (Kotková, 2014)

Ve shrnutí lze dodat, že se tyto dvě oblasti velmi prolínají. Poradenství často využívá při své práci prvky psychoterapie, nikdy však nejde do takové hloubky. Psychologické poradenství lze charakterizovat jako pomoc v akutním stádiu. Cílem poradenství bývá vyřešení situace či zmírnění případných důsledků s využitím silných stránek klienta. Psychoterapie se naopak zabývá problémy, které trápí klienta již delší dobu, při řešení takových situací jde více do hloubky a minulosti klienta. Hlavním rozdílem mezi psychoterapií a poradenstvím lze nazvat skutečnost, že psychologické poradenství, na rozdíl od psychoterapie, neusiluje o změnu osobnosti klienta.

2.2 Sociálně-právní pomoc

V předchozí části je popsána pomoc psychologická, která se zaměřuje na psychický stav klienta. Sociálně-právní pomoc se naopak více zaměřuje na poskytování praktických informací, které klientovi napomáhají při řešení tíživé životní situace. Pro představu lze do sociálně-právního poradenství zahrnout například informace o sociálních dávkách, možnostech náhradního bydlení aj. Sociálně-právní podpora je realizována pomocí sociálního poradenství, které je upravováno zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální poradenství se dle zákona o sociálních službách dělí na základní sociální poradenství a na odborné sociální poradenství.

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách poskytují pracovníci v rámci základního sociálního poradenství potřebné informace, které přispívají k řešení nepříznivé sociální situace klientů. Všichni poskytovatelé sociálních služeb jsou povinni takové poradenství poskytnout, jelikož jde o základní činnost při poskytování všech druhů sociálních služeb. Odborné sociální poradenství je specifické tím, že se již přímo zaměřuje na potřeby jednotlivých cílových skupin. Lze mluvit o klientech z občanských poraden, poraden pro seniory, manželských a rodinných poraden, poraden pro oběti domácího násilí aj. Odborné sociální poradenství obsahuje mimo jiné i sociální práci s lidmi, jejichž styl života může přispívat k rozporu se společností. Služby, které poskytují odborné sociální poradenství, dále obstarávají základní činnosti, jimiž se rozumí pomoc klientům při uplatňování jejich práv, oprávněných zájmů a také při obstarávání osobních

záležitostí. Dále poskytují sociálně-terapeutické činnosti a zprostředkovávají kontakt se společenským prostředím.

Dle Matouška (2003) zahrnuje základní sociální poradenství informace o službách, nárocích a možnostech, které mohou zmírnit či vyřešit těžkou situaci člověka. Rozvinuté sociální poradenství si klade za cíl poskytnout informace co nejbližší pracovišti, bydlišti či zařízení, ve kterém se daný člověk nachází. Důležité je, aby bylo základní sociální poradenství dostupné i osobám, které žijí v menších obcích, proto je tímto úkolem vždy pověřen určitý pracovník obecního úřadu, který projde řádným školením. V nejlepším případě poskytuje na těchto místech základní sociální poradenství přímo sociální pracovník. K tomuto účelu je vytvářen manuál, ve kterém jsou zapsány konkrétní sociální situace a doporučení, jak lze tyto situace řešit. Mezi součást základního sociálního poradenství se tedy řadí i případné zprostředkování další odborné pomoci.

Odborné sociální poradenství je poskytováno přímou pomocí lidem, kteří řeší určitý sociální problém (péče o děti, problémy v manželském soužití aj.). Odborné poradenství se již zaměřuje na konkrétní pomoc a na praktické řešení těžké sociální situace určitého člověka. Obtížnou sociální situací lze rozumět hmotnou či sociální nouzi, v horších případech jde o jejich souběh. Charakteristickým znakem odborného poradenství je používání speciálních odborných postupů, které mají za cíl ovlivnit jednání a uvažování člověka, který se ocitl v obtížné situaci, kterou již nezvládl řešit vlastními silami či s pomocí přátel a rodiny. Například v oblasti rodiny a partnerských či manželských vztahů, kterými mohou být například rozvodové, porozvodové situace, životní krize aj., lze do odborného sociálního poradenství zahrnout i terapeutické činnosti. Odborné sociální poradenství směrem k dětem je zaměřeno na jejich zneužívání, týrání nebo hrubé zanedbávání péče. Zajištění odborného sociálního poradenství je realizováno skrze síť odborných a převážně nestátních institucí, které zaměstnávají pracovníky z mnoha profesí. (Matoušek, 2003)

Sociálně-právní pomoc v intervenčním centru obsahuje spolupráci se sociálním pracovníkem. S tímto pracovníkem bude klient pracovat v počáteční fázi vždy, další spolupráce je zohledněna vždy individuálně. Sociální pracovník pomáhá klientovi najít zakázku, přičemž dbá na sestavení bezpečnostního plánu pro klienta. Bezpečnostní plán se sestavuje nejen pro případy, kdy se osoba ohrožená

rozhodne, že ze společné domácnosti odejde, ale také pro případ, kdy se rozhodne, že zůstane ve společné domácnosti s násilnou osobou. Tento pracovník také nasměruje klienta k vhodným institucím, kterými mohou být Policie ČR, OSPOD, úřady poskytující sociální dávky, azylové domy aj. Právní pomoc je směřována k nasmlouvanému právníkovi intervenčního centra, jehož hlavním úkolem je poskytnout právní poradenství v oblastech, které souvisí s domácím násilím. Současně by měl pomoci se sepsáním návrhu na vydání předběžného opatření ve věci ochrany proti domácímu násilí, případně s návrhem na prodloužení tohoto opatření. V některých případech právník pomáhá i se sepsáním návrhu na rozvod, na svěřeni dětí do péče a dalšími návrhy, které přispívají k řešení domácího násilí. (Kotková, 2014) Špatenková (2011) doplňuje, že právní pomoc může být v určitém rozsahu poskytována i sociálním pracovníkem. Nemělo by se však zapomínat na to, že právní poradenství spadá mezi hlavní kompetence právníků.

Důležité je znovu zmínit, že základní sociální poradenství mají povinnost poskytovat i obecní úřady, přičemž hlavním důvodem je snazší dostupnost pro lidi z menších obcí. Ve výsledku jde tedy o princip bezbariérovosti. Jednotlivé odborné sociální poradenství se pak liší v závislosti na cílové skupině dané instituce. Právní poradenství v oblasti domácího násilí zahrnuje pomoc se sepsáním různých návrhů, které se následně podávají k soudu (návrh na rozvod, návrh na předběžné opatření či na jeho prodloužení, návrh na svěřeni dětí do péče apod.). Základní sociální poradenství je povinně poskytováno všemi poskytovateli sociálních služeb, přímé sociálně-právní poradenství v oblasti domácího násilí poskytují například intervenční centra a OSPOD.

2.3 Trestně-právní pomoc

Poskytnutí sociálně-právní pomoci, která je blíže popsána výše, může v některých případech znamenat přesun do trestně-právní roviny. Skrze sociálně-právní pomoc lze poskytnout informace o možnosti podání určitých návrhů (návrh na rozvod manželství, svěřeni dítěte do péče atd.). Při podání některého z příslušných návrhů se již rozhodnutí soudu odehrává v trestně-právní rovině. Trestně-právní pomoc zajišťují například soudy a Policie ČR, přičemž je tato pomoc zaručena zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TZ“). Dle tohoto zákona je zajištěna také ochrana osob ohrožených domácím násilím a dále

zákonem č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, kam spadají i oběti domácího násilí.

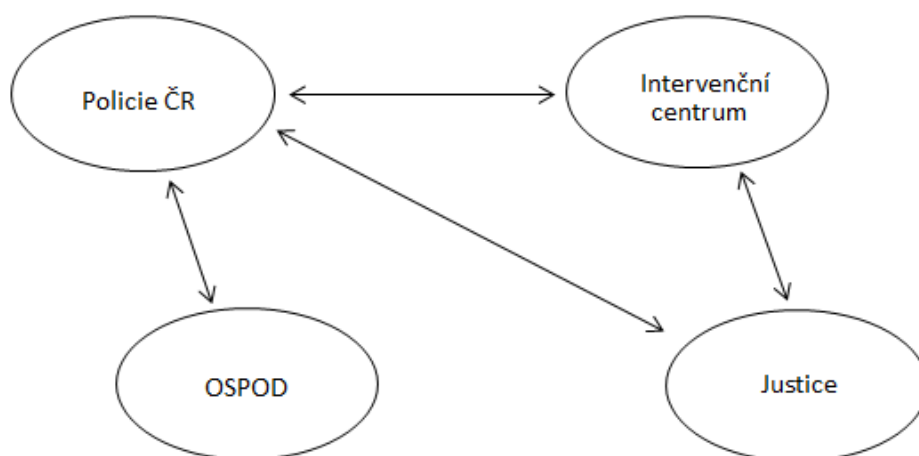
Dle Králíčkové a Žatecké (2011) mohou jednotlivé formy domácího násilí naplňovat v trestněprávní rovině znaky skutkových podstat řady trestných činů. U domácího násilí jde zejména o §199 TZ, který přímo upravuje domácí násilí, dále může jít o těžké ublížení na zdraví, omezování osobní svobody, vydírání aj. V případech, kdy je obětí domácího násilí nezletilé dítě, může dojít také k naplnění dalších skutkových podstat trestných činů, které slouží k ochraně dětí a rodiny. Lze zmínit například týrání svěřené osoby, ohrožování výchovy dítěte apod. Pokud jde o méně závažné případy, kdy páchané domácí násilí nedosáhlo intenzity trestného činu, může být pachateli domácího násilí uložen přestupek dle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, který bývá trestán pokutou. Příkladem může být přestupek proti občanskému soužití (ublížení na cti, nedbalostní ublížení na zdraví), přestupek proti veřejnému pořádku, přestupek proti majetku aj. K přijetí takového přestupku je příslušný obecní úřad obce, v jehož obvodu byl přestupek spáchán. Pokud jde však o přestupek proti občanskému soužití mezi blízkými osobami, má správní orgán oprávnění, projednat přestupek pouze na návrh postižené osoby, případně jejího zákonného zástupce či opatrovníka. Oběti domácího násilí jsou chráněny i v případech, kdy násilná osoba nedodrží vykázání ze společného obydlí nebo porušuje podmínky, které souvisí s předběžným opatřením. V takových případech jde o naplnění skutkové podstaty trestného činu – maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle §337 TZ. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (t. z.); Kepková, 2010)

Ve věci domácího násilí je vhodné nezapomínat na §199 TZ, jelikož jde o paragraf, který je přímo stvořený pro domácí násilí. Nutné je stále připomínat, že pokud Policie ČR správně nabere jednání pachatele jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, pak k zahájení trestního stíhání není potřeba žádného souhlasu - trestní stíhání se tedy zahajuje ze samotné podstaty věci. Ke každému případu je nutné přistupovat individuálně, ne každé domácí násilí totiž skončí u trestně-právní pomoci. Některým obětem „stačí“, že mají možnost se od násilného partnera odstěhovat a podání jakéhokoliv návrhu nevyhledávají.

3 Interdisciplinární tým v oblasti domácího násilí

Ve druhé kapitole byly popsány možné způsoby pomoci obětem domácího násilí. Tato kapitola je již zaměřena na instituce/orgány, které spadají do interdisciplinárního týmu a zároveň poskytují pomoc psychologickou, sociálně-právní a trestně-právní. Považuji za nutné objasnit všechny níže uvedené skutečnosti, jelikož jsou v úzké souvislosti s praktickou částí a mají zde své nezastupitelné místo.

Třetí kapitola je zaměřena na základní pilíře systému pomoci v oblasti domácího násilí, tedy Policii ČR, intervenční centrum, soud a OSPOD, kterým je věnována níže širší pozornost. U Policie ČR je nastíněna práce tohoto orgánu a blíže popsán institut vykazání, který může hrát dominantní roli v počátcích spolupráce. Práce intervenčního centra je níže popsána s ohledem na to, zda jde o klienta z vykazání nebo je to klient nízkoprahový. Vzhledem k velkému množství návrhů, kterými se musí soud při problematice domácího násilí zabývat, jsou zde zmíněny určité typy návrhů, které lze k soudu podat. Blíže je popsáno pouze předběžné opatření a jeho možné prodloužení, jelikož právě tyto návrhy bývají často začátkem řešení násilného vztahu. V části, která je věnována OSPOD, je pozornost zaměřena na práci s rodinou ohroženou domácím násilím a také na spolupráci mezi OSPOD a dalšími institucemi (intervenčním centrem, Policií ČR, soudem). Pro snazší představu systému interdisciplinární spolupráce mezi těmito subjekty je zde vytvořené schéma, které je charakteristické zejména v případech vykazání, ale je ho možné aplikovat i v případech, kde vykazání nefiguruje.

Obr. 2 Systém interdisciplinární spolupráce

Zdroj: Šedivá, Ševčík a kol., 2007.

Výše uvedené schéma znázorňuje mechanismus základní interdisciplinární spolupráce, která vyplývá ze zákona na ochranu před domácím násilím. I když jde o základní systém pomoci, je zřejmé, že tato opatření nejsou, k vytvoření vhodného prostředí zajišťující ochranu ohrožené osoby, dostačující. Interdisciplinární spolupráce bývá dále doplněna o manželské a rodinné poradny, zdravotnická zařízení, probační a mediační službu, městskou (obecní) policii, kriminální policii, státní zastupitelství, přestupkové komise, azylová zařízení, krizová centra, občanské poradny a neziskové organizace. Vše záleží na jednotlivých případech, které jsou posuzovány zcela individuálně. Zmíněné instituce jsou provázané a vzájemně se informují o událostech, které mohou mít významný vliv na jejich působení. Příkladem může být OSPOD, který informuje Policii ČR o výsledcích provedeného šetření. Intervenční centrum pak může se souhlasem svého klienta předat policii informace důležité k trestnímu stíhání, poukázat policii na porušení vykázaní ze strany násilné osoby apod. Pracovníci jednotlivých institucí jsou poučeni o možnostech, které poskytují další (návazné) služby, ke kterým mohou případně klienty kvalifikovaně odkázat. Interdisciplinární spolupráci lze navázat i bez zákonné povinnosti, jelikož může vycházet z vůle a ochoty zainteresovaných subjektů. Tato spolupráce je nejen důležitým prvkem kvality psychosociálních služeb, ale rovněž primární prevencí kriminality. Z tohoto důvodu by mělo jít o nepochybnou součást komunitního plánování sociálních služeb. (Střílková, Fryšták, 2009; Šedivá, Ševčík, 2007)

3.1 Policie ČR

Policie ČR se nejvíce pohybuje v rovině trestně-právní, přičemž dokáže zajistit jak pomoc sociálně-právní tak psychologickou. Jde o jeden z mála orgánů, který pracuje 24 hodin denně 7 dní v týdnu, proto je nejvyšší pravděpodobnost, že se policisté setkají s obětí domácího násilí jako první. Tento kontakt je nejdůležitější pro další spolupráci. Zde se rozhodne, jak se oběť postaví ke vzniklé situaci a jak bude dále postupovat. Ve většině případů se oběť dostává prvně do kontaktu s telefonním operátorem či operačním důstojníkem na dané služebně, který posléze vysílá na místo hlídku.

Tento tzv. pilíř je stavěn na policejním zásahu, který může být uskutečněný na základě přímé žádosti ohrožené osoby, rodinných příslušníků či jiných osob nebo institucí. Policie ČR poskytuje okamžitou pomoc, přičemž jde v první řadě o

zastavení aktuálního násilí, ohrožování dětí, ničení vybavení apod. Při splnění zákonných podmínek může policie na určitou dobu omezit násilnou osobu na svobodě, případně ji vykázat ze společného obydlí na dobu 10 dnů. Dále Policie ČR přijímá oznámení a provádí vlastní šetření, pokud se jedná o trestný čin, pak zahájí trestní stíhání proti násilné osobě. V případech, kdy je čin shledán jako přešůpek, informuje policie přešůpkovou komisi. (Střilková, Fryšůák, 2009) Policie se ve své profesi řídí zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Trestní zákoník zahrnuje §199, kde je domácí násilí upravováno jako týrání osoby žijící ve společném obydlí. V řadě trestných činů, u kterých je podezření, že byly spáchány mezi blízkými osobami, se vyžaduje souhlas poškozené osoby k zahájení trestního stíhání. Právě v oblasti domácího násilí je pak tento souhlas velmi problematický. Pokud však Policie ČR správně uchopí domácí násilí pod §199 – týrání osoby žijící ve společném obydlí, pak se zahájuje trestní řízení ze samotné podstaty věci a není potřeba žádného souhlasu. (Martinková, Slavětínský, 2014)

Pomoc ze strany policie obsahuje krizovou intervenci a první psychologickou pomoc nebo předání oběti relevantním službám. Dále zajištění první lékařské pomoci, poskytnutí informací o právech oběti a možnostech postoupení péče u specializovaných organizací, které obětem pomáhají se zotavením se. Mezi další základní služby, které policie poskytuje, patří například objasnění policejního postupu a procesu vyšetřování, poskytnutí rady, jak chránit důkazní materiál, zajištění doprovodu do zdravotnických zařízení aj. V případě vykázání má policie za úkol kontaktovat oběť, telefonicky či osobně, v rozmezí 24–48 hodin následujících po prvním kontaktu, který si klade za cíl ubezpečit se, jestli oběť vyhledala pomoc nebo jí byla pomoc poskytnuta. (Dufková, Zlámál, 2005)

Je nutné, aby policisté před příjezdem k danému incidentu projednali a zvolili určitou taktiku. Zvolení strategie domlouvání a tišení konfliktu v daném místě se jeví zpravidla za neúčinné. Dále je žádoucí jednat profesionálně, bez subjektivních pocitů, vyvarovat se vlastnímu hodnocení dané situace. Policie musí zhodnotit, zda se jedná o domácí násilí či nikoliv a jak velké je riziko, že se bude násilí po odjezdu hlídky opakovat. Policisté jsou povinni poskytnout oběti základní informace - kam se dále obránit pro pomoc, doporučení odstěhovat se k příbuzným aj. Pokud je pachatel odvezen do vazby či přímo do vězení, ptají se

policisté oběti, zda si přeje být informována o jeho propuštění. V případě neuložení vazby či vězení je třeba odůvodnit, proč pachatel není zatčen a poskytnout informace o tom, jak může oběť dále postupovat. Ve všech případech se však doporučuje zdůraznit, že domácí násilí je protiprávní čin. Dále policie nabízí případnou asistenci při odchodu oběti do bezpečí, informování oběti o bezpečnostním plánu, místech pomoci a poučení o vlastních právech. Policie má povinnost informovat OSPOD, pokud v domácnosti, kde je podezření na domácí násilí, vyrůstají děti. Mezi nejdůležitější a neúčinnější úkon policie se v počátku spolupráce řadí možnost vykázání, kterému se věnuje více pozornosti v následující části. (Dufková, Zlámal, 2005)

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který §44 upravuje vykázání, říká, že vykázání má preventivní charakter, nelze tedy mluvit o žádné sankci. Vykázané osobě se tato skutečnost nikde nepromítne, nejde o zápis do rejstříku trestů. Policie má dle zákona pravomoc vykázat násilnou osobu i bez její přítomnosti. Vykázání je stanoveno a provedeno okamžitě na dobu 10 dnů, přičemž se těchto 10 dní začíná počítat od následujícího dne. Tuto dobu nelze nijak zkrátit a to ani na přání osoby ohrožené. Součástí úředního záznamu, který se sepisuje při vykázání, je mimo jiné, vymezen prostor, na který se toto rozhodnutí vztahuje. Prostor je policistou ohraničen tak, aby účelně zajistil osobě ohrožené preventivní ochranu před dalším útokem. Vykázaná osoba může podat proti tomuto rozhodnutí námitky a to dvěma způsoby, buď přímo na místě, kdy policista předá námitky krajskému ředitelství nebo lze podat námitky písemně do 3 dnů od vykázání, taktéž krajskému ředitelství. Pokud krajské ředitelství neshledá důvody k vykázání, pak toto vykázání s okamžitou platností ukončí. Policista poučí osobu ohroženou o možnosti podat návrh na předběžné opatření a o možnosti využít psychologické, sociální či jiné služby, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí.

Dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky má vykázaná osoba svá práva a povinnosti. Je povinna opustit neprodleně prostor, který byl vymezen policistou, zdržet se vstupu do tohoto prostoru a zároveň také kontaktu či styku s osobou ohroženou. Hlavní povinností je předat policistovi všechny klíče od společného bydlení, kterými vykázaná osoba disponuje. Vykázaná osoba má také svá práva, kterými je například možnost, vzít si věci, které slouží k osobní

potřebě, osobní doklady, osobní cennosti, věci potřebné k výkonu podnikání apod. Vyzvednutí věcí je možné opakovat ještě 1x za dobu vykázaní a to s asistencí policie, přičemž je osoba ohrožená o tomto postupu předem informována. Policie má povinnost poskytnout vykázané osobě informace o možnostech dalšího ubytování a s tím následně vyžádá adresu pro doručování písemností. Ve lhůtě 3 dnů od vykázaní příslušný policista zkontroluje, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti, které z vykázaní vyplývají. Policista má povinnost sepsat o provedených úkonech a opatřeních úřední záznam. Kopii tohoto záznamu zašle na příslušná místa a to nejpozději do 24 hodin, od vstupu do společně obývaného bytu nebo domu. Příslušným místem je myšleno příslušné intervenční centrum, soud, kterému přísluší rozhodovat o vydání předběžného opatření a dále OSPOD, pokud se v domácnosti nachází nezletilé dítě.

Policie ČR spolupracuje se soudy v situacích, kdy nabere násilné jednání za trestný čin a tím bývá zahájeno trestní řízení. Zádrhel může nastat u takového trestního stíhání, kde je k jeho zahájení potřeba souhlas oběti. Toto nastává v případech, kdy trestný čin zavinila osoba blízká, proto je u domácího násilí velmi důležitý §199, u kterého není třeba k trestnímu stíhání žádného souhlasu. Spolupráce s OSPOD vyplývá ze zákonné povinnosti, kdy je Policie ČR povinna tento orgán kontaktovat, pokud má podezření na domácí násilí v domácnosti, ve které se vyskytují děti. Povinnost kontaktovat OSPOD nastává i v situacích, kdy policie násilnou osobu nevykáže ze společného obydlí. Spolupráce s intervenčním centrem je díky vykázaní povinná ze zákona. Jak je výše popsáno, policie má povinnost zaslat příslušnému intervenčnímu centru úřední záznam o vykázaní. Po obdržení úředního záznamu bývá ve většině případů zahájena spolupráce. To, jak dále postupuje intervenční centrum, je blíže popsáno v následující části.

3.2 Intervenční centrum

Díky institutu vykázaní je spolupráce mezi Policií ČR a intervenčními centry značně usnadněna, jelikož jsou přesně dané podmínky, za kterých musí spolupráce probíhat. Intervenční centra musí být povinně zřízena v každém kraji a jejich funkce je upravena §60a v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Intervenční centrum je specializované pracoviště, které poskytuje pomoc osobám

ohroženým domácím násilím. Nabízí zásady mlčenlivosti, dostupnosti, respektu a rovnosti. V případě nízkoprahových kontaktů lze poskytnout i anonymitu příchozího klienta.

Pilíř intervenčních center je založen na kontrole dodržování povinností, které souvisí s vykááním a v návazné péči o osobu ohroženou. Tato péče spočívá v krizové intervenci, kterou lze uskutečnit jak při osobní schůzce, tak po telefonu a dále také v psychologickém, sociálně-právním a právním poradenství. V praxi se však velmi často prolínají, nelze je tedy striktně rozlišit. Ve výsledku jde o privátní sféru, do které stát skrze intervenční centra zasahuje. Toto se děje s ohledem na zajištění ochrany základních lidských práv pro ohroženou osobu a to i proti její vůli. (Střílková, Fryšták, 2009)

Dle Kotkové (2014) se klienti do intervenčního centra dostávají dvěma způsoby. První možnost je nízkoprahově, kdy klienti sami vyhledají služby intervenčního centra a za druhé skrze vykáání, čímž začíná spolupráce mezi intervenčním centrem a Policií ČR. Nízkoprahový klient může kontaktovat intervenční centrum skrze osobní schůzku, email či telefon. U tohoto způsobu je možné využít práva vystupovat v intervenčním centru anonymně. Nízkoprahoví klienti si jsou ve většině případů vědomi, že v jejich partnerském nebo rodinném životě není něco v pořádku. S ohledem na skutečnost, že tito klienti kontaktují právě intervenční centrum, se dá předpokládat, že se cítí být ohroženi domácím násilím ze strany blízké osoby. Ne v každém případě však daný klient ví, jaké má očekávání a jak by chtěl danou situaci řešit. Motivace změnit současnou situaci však bývá oproti klientům z vykáání vysoká. Mezi nízkoprahové klienti je možné zařadit také osoby, které do intervenčního centra přichází pro radu, která se týká příbuzných či známých, o kterých se domnívají, že mohou být osobou ohroženou domácím násilím.

U vykáání je policista, jak je výše zmíněno, povinen předat intervenčnímu centru kopii úředního záznamu o vykáání a to do 24 hodin od vstoupení do domácnosti, ve které shledá prvky domácího násilí. V tuto chvíli vzniká intervenčnímu centru povinnost (stanovena zákonem č. 108/2006 Sb., o sociálních službách), kontaktovat osobu ohroženou do 48 hodin od doručení a nabídnout ji své služby. První krok tedy činí intervenční centrum. Klientům z vykáání nelze z podstaty věci zajistit anonymitu, lze však klienta ubezpečit o

diskrétnosti intervenčního centra. Na rozdíl od nízkoprahových klientů je u klientů z vykázaní obvyklejší, že o danou službu nemusí projevit zájem nebo přichází na sjednanou schůzku často nerozhodnuti. Institut vykázaní s sebou však přináší velkou výhodu, kdy je možné nabídnout pomoc intervenčního centra i lidem, kteří se domnívali, že jim nikdo nemůže pomoci nebo že pomoc vůbec nepotřebují. Nahlédnout na svou situaci jim umožní až institut vykázaní, díky kterému mohou být klienti schopni přemýšlet o řešení rodinné situace. Klienti z vykázaní mohou mít větší potíže identifikovat se jako osoba ohrožená, vzniklou situaci mohou zlehčovat. S odstupem času je však většina klientů ráda, že k vykázaní došlo. Právě s určitým odstupem a dostatkem času, který jim vykázaní umožní, jsou schopni začít účelně řešit soužití s osobou násilnou. Klient z vykázaní má právo rozhodnout se, zda chce navázat spolupráci s intervenčním centrem či nikoliv. (Kotková, 2014; Králíčková, Žatecká, 2011)

Klientem intervenčního centra se tedy stává osoba, která má o poskytované služby zájem a zároveň je nalezena uskutečnitelná zakázka, která bývá stanovena v úvodním setkání. První setkání patří mezi nejdůležitější setkání, proto je nutné vzbudit v klientovi důvěru. Na té závisí celý průběh spolupráce, pokud klient nepocítí důvěru v daném pracovníkovi, pak je nejvyšší pravděpodobnost, že nebude možné navázat případnou spolupráci. (Kotková, 2014)

Kotková (2014) dále zmiňuje, že u první konzultace je kromě navození důvěry vhodné informovat klienta o diskrétnosti, mlčenlivosti a bezplatnosti intervenčního centra. Představení služeb intervenčního centra by mělo být také nezapomenutelnou součástí úvodního setkání. Poté je věnována pozornost klientovi, který má prostor sdělit, co ho do intervenčního centra přivádí a jaké má očekávání. Pokud jde o klienta z vykázaní, pak má pracovník centra povinnost informovat klienta o dalších možnostech ochrany. Zvláště pak o možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření, čímž se prodlouží zamezení vstupu osoby násilné do společného obydlí i zákaz kontaktování osoby ohrožené o 1 měsíc. Informace o předběžném opatření se podávají i nízkoprahovým klientům, jelikož není nutné, aby tento návrh navazoval na vykázaní. Více bude předběžné opatření popsáno v další části bakalářské práce. V úvodním setkání by měl být vždy stanoven bezpečnostní plán, kterým se bude ohrožená osoba řídit v případě hrozícího nebezpečí. Tento plán může být upravován při dalších konzultacích s

ohledem na vzniklé skutečnosti. Bezpečnostní plán může obsahovat čísla na krizové linky, Policii ČR, ale také praktické rady, kterými se bude osoba ohrožená řídit v případě hrozícího nebezpečí. Závěrem prvního setkání by mělo být stanovení zakázky, na které bude osoba ohrožená spolupracovat s intervenčním centrem. Zakázkou se také rozumí cíl, ke kterému ohrožená osoba směřuje. Pokud by mělo jít o zakázku, která je nereálná, např. „Změňte mého partnera.“ musí daný pracovník tuto zakázku korigovat a poskytnout klientovi náhled na nereálnost zakázky. Následné konzultace se odvíjí od stanovené zakázky, časových možností a přáních klienta.

Intervenční centrum směřuje své služby k řešení problému domácího násilí. Obecně lze říct, že klient, který již není ohrožen domácím násilím, by neměl být dále považován za klienta intervenčního centra. Jde například o situace, kdy osoba ohrožená ukončí vztah s osobou násilnou (odstěhování, rozchod, rozvod). Méně obvyklé jsou pak situace, kdy dojde ke změně, skrze terapie aj., na straně násilné osoby. Z tohoto však nelze striktně vycházet, jelikož by šlo o velmi limitovanou práci s ohroženou osobou. Klient, který chce výrazně změnit svůj život – odstěhovat se, rozvést se apod., potřebuje ujistit, že se bude mít kam obrátit, i když nebude akutně ohrožen domácím násilím. Z tohoto důvodu jsou klientům nabízeny dočasné psychologické služby, kde lze otevřít široké spektrum témat, které souvisí s domácím násilím. V situacích, kdy je ohroženým osobám nabízeno široké spektrum služeb, se zvyšuje pravděpodobnost, že řešení násilí bude úspěšné. Nutné je zmínit, že domácí násilí nekončí tím, že již nedochází k útokům. Některá traumata z prožitého domácího násilí mohou být tak silná, že poznamenají i následující život oběti, proto je nutné, posuzovat každého klienta individuálně. Pracovník by měl v každé situaci naslouchat přáním klienta, a to i v případech, kdy je sám přesvědčen, že nejde o nejlepší řešení. (Kotková, 2014)

K ukončení spolupráce může dojít více způsoby. Velká část klientů přestane využívat služby intervenčního centra tehdy, když je přestanou potřebovat. Spolupráce je pak ukončena zcela přirozeně pro obě strany. Někteří klienti však využívají služeb, i když je již v dané situaci nepotřebují. Zde může být ukončení spolupráce složitější, proto je vhodné upozornit na její ukončování několik setkání předem, aby se mohl klient na tuto skutečnost připravit. Doporučuje se uvést důvody ukončení vzájemné spolupráce, kterými může být změna či

vyčerpání tématu, faktické vyřešení situace atd. Pokud poskytuje intervenční centrum i návazné služby, je vhodné tuto možnost sdělit. Pokud toto nelze, pak je žádoucí odkázat klienta na další odborníky – právníky, psychology, psychoterapeuty, kteří mohou klientovi s daným problémem pomoci. Důležité je, aby klient věděl, že se v případech akutní krize může na pracovníky intervenčního centra kdykoliv znovu obrátit. (Kotková, 2014)

Spolupráce intervenčního centra s ostatními institucemi je velmi ovlivněna souhlasem klienta, který má právo rozhodovat o tom, komu může intervenční centrum poskytnout informace. Toto právo nelze zajistit pouze v situacích, které jsou jasně vymezeny zákonem. Pokud však klient tento souhlas udělí, je veškerá spolupráce jednodušší. Intervenční centrum spolupracuje s Policií ČR především skrze vykazání a dále například při trestním stíhání násilné osoby. Spolupráce s OSPOD připadá v úvahu u klientů, kteří mají děti. Může jít o koordinaci poskytovaných služeb, kdy se intervenční centrum dohodne s OSPOD na systému a způsobu poskytování informací danému klientovi. Jde o velmi důležitou součást, která zajistí, aby nedocházelo k rozporu mezi poskytovanými službami. Spolupráce se soudy bývá skrze návrhy, které intervenční centrum pomáhá klientům sepsávat a o kterých soud následně rozhoduje.

3.3 Soudy

Jelikož je pravomoc soudů velice pestrá, je tato část věnována vydání předběžného opatření a jeho následnému prodloužení. Soudy ve věci domácího násilí zajišťují pomoc v rovině trestně-právní, kdy je rozhodnutí soudců často velmi zásadní pro další život oběti i pachatele. U trestního řízení jde o velmi individuální a konkrétní situace, které není možné v této práci obsáhnout. Důležité je zmínit, že se k soudům nedostanou všechny případy domácího násilí, jelikož vždy záleží na konkrétní situaci a přáních daného klienta. Každý má právo rozhodnout se, zda chce nějaký návrh k soudu podat či nikoli. Bez souhlasu klienta lze situaci řešit pouze v zákonem stanovených podmínkách.

Zprvu je nutné zmínit, že soudnictví je nestranným orgánem, který dohlíží na průběh trestního řízení. Soudci ukládají násilným osobám trest za ty trestné činy, kvůli kterým byli souzeni. Domácí násilí lze zařadit do trestního i občanského práva, přičemž se soudy řídí například zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních či zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Hlavním cílem

rozhodnutí soudu je zajištění ochrany osobě ohrožené a s tím i potrestání osoby násilné. Tento trest by měl vést k prevenci před dalším násilím ze strany násilné osoby. Soud má pravomoc vyžádat si od Policie ČR, intervenčního centra, OSPOD či jiných institucí informace, které potřebuje k tomu, aby správně rozhodl. Tyto informace lze získávat pouze za určitých podmínek. Například intervenční centrum poskytuje požadované informace jen se souhlasem klienta (bez souhlasu klienta pouze v zákonem stanovených případech). (Dufková, Zlámal, 2005; Kotková, 2014; Králíčková, Žatecká, 2011; Šedivá, Ševčík, 2007)

Soud ve věcech domácího násilí nejčastěji nastupuje tehdy, pokud byl podán návrh na předběžné opatření nebo návrh na jeho prodloužení, dále pak při návrhu na rozvod manželství, na úpravu styku s nezletilými dětmi, při svěřeni dítěte do péče, úpravě výživného, na základě návrhu na rozhodnutí o ochraně osobnosti a dále pak v činech, které jsou policií uznány za trestné. Při řízení o těch trestných činech, které se vztahují k případům domácího násilí, jsou soudy povinni postupovat dle zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), kdy mohou pachatelům uložit alternativní trest nebo rozhodnout o uložení podmíněného či nepodmíněného trestu odnětí svobody, přičemž tak činí dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Dále může soudce nebo předseda senátu v trestním řízení ve věci domácího násilí rozhodnout a uložit předběžné opatření či nařídít ochranné léčení, které může mít podobu ambulantní nebo ústavní. (Martinková, Slavětinský, 2014)

Předběžné opatření na ochranu před domácím násilím lze vydat pouze na návrh a podává se k příslušnému soudu v místě navrhovatele. Návrh na předběžné opatření lze dle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (z. ř. s.) směřovat tak, aby odpůrce: „... a) opustil společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržoval se ve společném obydlí nebo do něj nevstupoval, b) nevstupoval do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržoval se tam, c) se zdržel setkávání s navrhovatelem ...“ Dále může být stanoven zákaz jakéhokoliv kontaktu ohrožené osoby (sms zprávy, emaily aj.). Předběžné opatření musí obsahovat vyličení skutečností, které dokazují, že je společné bydlení s odpůrcem ve společné domácnosti pro navrhovatele nesnesitelné a to z důvodu duševního nebo tělesného násilí, které je páčáno na samotném navrhovateli nebo na jiné osobě žijící ve společné domácnosti. Soud o

tomto návrhu musí rozhodnout do 48 hodin od doručení. Pokud soud tento návrh schválí, trvá 1 měsíc od jeho vykonatelnosti. Soud je povinen poučit odpůrce o jeho právech. Navrhovatel je soudem poučen o dalších vhodných opatřeních, která by směřovala k jeho následující ochraně a také o možnosti prodloužení předběžného opatření. (z. ř. s.)

Návrh na prodloužení předběžného opatření může podat navrhovatel před uplynutím doby předběžného opatření. S podáním návrhu je prodloužena doba trvání předběžného opatření a to do té doby, než soud o podaném návrhu rozhodne. Soud zpravidla nařizuje jednání o tomto návrhu. Předvolání k tomuto jednání musí být účastníkům řízení doručeno minimálně 3 dny předem. Při rozhodování bere soud v úvahu několik skutečností - zda trvá stav ohrožení navrhovatele, jaké jsou majetkové a jiné poměry obou účastníků, přičemž se bere ohled na vlastnické a jiné vztahy ke společnému obydlí, ke kterému se vztahuje předběžné opatření atd. Rozhodnutí o návrhu na prodloužení předběžného opatření je soudem vydáno do 2 měsíců od jeho podání. Dobu trvání předběžného opatření lze prodloužit jen na dobu nezbytně nutnou. V případech, kdy navrhovatel neprokáže své majetkové nebo jiné poměry (vlastnické či jiné vztahy ke společnému obydlí), může soud prodloužit dobu trvání předběžného opatření pouze z důvodu, který je hodný zvláštního zřetele. Předběžné opatření zanikne nejdéle po uplynutí 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Soud může na návrh předběžné opatření zrušit, pokud je však tento návrh zamítnut, lze ho opět podat nejdříve po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítnutí. (z. ř. s.)

Jak je výše zmíněno, soudy nemusí být samozřejmým účastníkem interdisciplinární spolupráce. Jednotlivé případy jsou posuzovány zcela individuálně, přičemž se v mnoha ohledech dbá na přání klienta, jestliže zákon nestanoví jinak. Nutné je vždy myslet na to, že soudce vystupuje v případě jako nezávislý třetí, pokud by tato podmínka nebyla dodržena, pak lze soudce v konkrétním případě odmítnout pro podjatost. V případech, kdy se projednáváný případ dostane k soudu je spolupráce navázána s Policií ČR, která předkládá soudu zjištěná fakta, která zjistila během trestního stíhání. Pokud klient udělí souhlas, pak je možné, aby intervenční centrum poskytlo soudu informace, které jsou pro daný případ potřebné. Spolupráce bývá v tomto případě spíše okrajová, kdy intervenční centrum pomáhá klientům se soupisem různých návrhů, které

následně klienti zasílají k soudu. S OSPOD spolupracuje soud v případech, kdy jde o domácí násilí v rodině, ve které žijí děti. OSPOD vykonává v rodině šetření, dokládá posudky k soudu aj.

3.4 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

OSPOD může vystupovat u soudu zejména při podání návrhu na svěřeni dítěte do péče, na vydání předběžného opatření, které se týká nezletilého dítěte aj. K těmto návrhům OSPOD často předkládá výsledky svého šetření, které slouží jako důkazy, se kterými soud následně disponuje. OSPOD zajišťuje sociálně-právní pomoc, při které vždy usiluje o ochranu dítěte. Činnost tohoto orgánu se přednostně řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. V případech domácího násilí také metodickým doporučením ministerstva práce a sociálních věcí č. 3/2010, který upravuje postup OSPOD v případě domácího násilí.

OSPOD poskytuje pomoc dětem, které jsou v ohrožení života, zdraví nebo nepříznivého vývoje, kdy nemusí být násilí nutně páčáno na dítěti, ale stačí i přítomnost dítěte při násilí mezi jemu blízkými osobami, v tomto případě nejčastěji mezi rodiči. OSPOD může údaje o takových dětech zjistit skrze vlastní činnost a při oznámení jiným OSPOD. Dále také na základě upozornění ze strany fyzické osoby. Pokud na tuto skutečnost upozorní fyzická osoba, jsou pracovníci OSPOD ze zákona povinni zachovat mlčenlivost o totožnosti fyzické osoby. Této mlčenlivosti mohou být zbaveni pouze soudem či státním zastupitelstvím pro účely trestního stíhání. Při žádosti samotného ohroženého dítěte o poskytnutí pomoci, je OSPOD povinen poskytnout dítěti podporu v potřebném rozsahu. Všechny státní orgány, právnické a fyzické osoby, které jsou pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany dětí (zdravotnická a školská zařízení, školy, aj.), jsou ze zákona povinni oznámit údaje o dětech ohrožených domácím násilím obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností. Pokud je pachatel skrze Policii ČR vykázan ze společného obydlí, kde žije nezletilé dítě, je policista povinen zaslat úřední záznam o vykázaní příslušnému OSPOD, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností dle místa, kde má dítě trvalé bydliště a to do 24 hodin od vstupu do společného obydlí. (Střílková, Fryšták, 2009; Kepková, 2010)

Pokud OSPOD získá informace o případu dítěte, které je ohrožené domácím násilím, pak musí situaci v rodině blíže prověřit a posoudit, které z možných opatření využije k ochraně dítěte. Prvotní úkoly při zjištění takové skutečnosti zahrnují projednání celé události s rodiči, případně osobami, které jsou odpovědné za výchovu dítěte. Realizování rozhovoru s dítětem, s ohledem na jeho věk a rozumové schopnosti. Rozhovor by se měl uskutečnit bez přítomnosti obou rodičů, vhodným místem může být například škola. Měla by být zajištěna odborná poradenská pomoc dle individuálních potřeb dítěte a rodičů či zprostředkování pomoci (bydlení, sociální dávky, zajištění školní docházky aj.). Dále také uskutečnění sociálního šetření a návštěvy v místě, ve kterém dítě žije či se zdržuje a s tím související shromáždění dalších nezbytných podkladů od jiných orgánů, osob či subjektů. (Kepková, 2010)

OSPOD je oprávněn obrátit se na soud s příslušnými návrhy na ochranu dítěte a to například s návrhem na vydání předběžného opatření k úpravě péče o dítě, styku rodiče s dítětem či výživy dítěte, s návrhem na svěření nezletilého dítěte do péče institucí pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc, s návrhem na nařízenou ústavní výchovu apod. Pokud rodič, který byl ohrožován domácím násilím, opustí s dítětem násilnou osobu, je povinen kontaktovat OSPOD s informacemi, kde se dítě momentálně zdržuje. Pracovníci jsou však povinni zachovávat v případech domácího násilí mlčenlivost o novém místě pobytu a to i před soudem či policií, pokud ohrožený rodič nedá písemný souhlas s poskytováním této informace. Smyslem tohoto opatření je zajistit ochranu a bezpečné prostředí pro dítě i ohroženého rodiče. V případech domácího násilí jsou pracovníci OSPOD povinni poskytnout obětem informace a rady právního charakteru. Lze mluvit o informacích, které se týkají péče o děti, sociálních dávek, trestních oznámení apod. S ohledem na zjištěné skutečnosti řeší případ s dalšími institucemi, kterými může být policie, soud, intervenční centrum, neziskové organizace aj. V nevyhnutelných případech pak zajistí ústavní výchovu pro dítě. Pracovníci OSPOD dále vypracují bezpečnostní plán, který slouží jako ochrana před jednáním násilné osoby. (Kepková, 2010; Šedivá, Ševčík, 2007)

Policie ČR je vždy povinna oznámit OSPOD skutečnosti, které nasvědčují tomu, že je dítě ohrožené, včetně těch skutečností, které obsahují informace o násilí mezi rodiči či osobami, které jsou odpovědné za výchovu dítěte. Jedná se i o

případy, kdy policie nerozhodne o vykázaní násilné osoby ze společného bydlení. Policie musí předat informace OSPOD i v případech, kdy zasahuje v rodině s domácím násilím opakovaně, i když v minulosti o této skutečnosti již OSPOD informovala. OSPOD má vůči Policii ČR povinnost oznámit ty skutečnosti, které nasvědčují tomu, že mezi rodiči nebo jinými osobami v domácnosti, kde žije nezletilé dítě, dochází k domácímu násilí. Je pravdou, že v některých případech, kdy by mělo být vyžadováno striktní plnění této povinnosti, může jít o zkomplikování činnosti OSPOD. Toto plnění by tak mohlo snížit šanci k případnému odhalení domácího násilí. OSPOD však nemá zákonem stanovenou lhůtu, ve které musí zjištěnou skutečnost oznámit. Díky tomu může OSPOD se splněním povinnosti vyčkat do doby, než ohrožený rodič upraví své poměry tak, aby nehrozilo přímé nebezpečí jemu ani dítěti. Upravením poměrů se rozumí například podání návrhu na vydání předběžného opatření, zajištění bydlení atd. (Kepková, 2010)

Kepková (2010) dále popisuje, že při spolupráci OSPOD s intervenčním centrem je žádoucí, aby byla vzájemná spolupráce velmi úzká, jelikož je možné, že se v některých fázích řešení domácího násilí, bude činnost těchto institucí do určité míry překrývat. Je možné, aby OSPOD vzájemně konzultoval a koordinoval s intervenčním centrem rozsah a způsob poskytnutí pomoci ohroženému rodiči. V mnoha případech je žádoucí, aby byly postupy intervenčního centra a OSPOD, při poskytování pomoci osobám ohroženým domácím násilím, ve vzájemném souladu. OSPOD by měl svou činnost primárně zaměřit na pomoc a řešení situace nezletilého dítěte, případně na přijetí potřebných opatření, které zajistí jeho ochranu.

Lze se také zaměřit na to, jak pracuje OSPOD s ohledem na pachatele domácího násilí. V otázce domácího násilí řeší OSPOD dvě skutečnosti. Na jedné straně je třeba zajistit náležitou ochranu, která je v zájmu dítěte. Na straně druhé musí být brán v potaz i výkon práv a povinností rodiče neboli pachatele domácího násilí. Kontakt dítěte s rodičem, který páchal domácí násilí, je primárně právem, nikoliv povinností dítěte. Ze strany OSPOD musí být právo dítěte na kontakt s rodičem podporováno a chráněno v případě, kdy je kontakt s rodičem v zájmu dítěte. Jde však i o nesporné právo rodiče, který má nárok na pravidelný kontakt se svým dítětem. Při zvažování otázky, zda je vhodné uskutečňovat osobní kontakt s

násilným rodičem, je nutné myslet na to, jestli to je nebo není v nejlepším zájmu dítěte a zda rodič dítě neohrožuje. Pokud dojde k rozhodnutí, že není osobní kontakt v nejlepším zájmu dítěte, je na místě zvážit asistovaný styk nebo jinou formu styku (telefonickou, emailovou, apod.). I toto je však nutné pečlivě zvážit, jelikož v určitých případech, může být i tato forma komunikace pro dítě ohrožující. Jde o situace, kdy rodič tvoří na dítě skrze emaily, telefon či sociální síť nepřipustný nátlak, vyhrožuje, vydírá ho atd. V takových chvílích je na místě úplný zákaz jakéhokoliv kontaktu rodiče s dítětem. Styk s dítětem i úprava ostatních poměrů dítěte (výživa, výchova aj.) musí být vždy procesně řešena samostatně. Informovanost sociálního pracovníka je důležitá také u vykázaní, ve kterém se zakazuje styk s osobou ohroženou, zejména pak v situacích, kdy má docházet k předávání dítěte. (Kepková, 2010; Kotková, 2014)

V rodině, kde žijí děti, je role OSPOD nepřenosná a nepopiratelná. Tento orgán má jako hlavní úkol zajištění ochrany dítěte a jeho dalšího vývoje. OSPOD musí zajistit, aby všechny události, které se budou odehrávat, byly vždy v nejlepším zájmu dítěte. Policie ČR informuje OSPOD v situacích, kdy zasahuje u domácího násilí v domácnosti, kde žijí děti a to i v případě, že nedojde k vykázaní. OSPOD má povinnost kontaktovat policii, pokud se dozví o nějakém násilném chování v rodině. Spolupráce s intervenčním centrem je značně přínosná, jelikož je možné skloubit poskytované služby. Vždy je však vhodné zvolit koordinátora této spolupráce, aby nedocházelo k podávání sporných informací. Se soudy spolupracuje OSPOD v situacích, kdy klient podá návrh, který se týká dítěte. Tento návrh může podat také sám OSPOD.

4 Praktická část

Praktickou část realizuji pomocí interview, přičemž jsem stanovila otázky tak, aby naplnily hlavní cíl skrze cíle dílčí.

4.1 Hlavní cíl výzkumu a výzkumné dílčí cíle

Za hlavní cíl výzkumu jsem si stanovila zjistit, „jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové, zaujímají pracovníci jednotlivých organizací“. Tento cíl jsem si stanovila z důvodu, že více proniknout do systému této spolupráce. Zajímalo mě, zda interdisciplinární spolupráce funguje dle předem stanovených pravidel a hlavně, jestli pracovníci shledávají tuto spolupráci za užitečnou či nikoli.

4.2 Formulace dílčích cílů

Výše uvedený hlavní cíl budu naplňovat cíli dílčími, které jsou níže důkladněji popsány.

4.2.1 Dílčí cíl DC 1

DC 1: Zjistit, v jaké oblasti mohou poskytovat jednotlivé služby pomoc.

První dílčí cíl mi pomůže v upřesnění, jaké formy pomoci poskytují vybrané instituce/orgány a jaká pomoc je dle pracovníků nejdůležitější v počátcích spolupráce s klientem. Zároveň se budu snažit zjistit, v jaké fázi cyklu domácího násilí vyhledává klient nejčastěji služby, které pomáhají obětem domácího násilí.

DC 1.1 Zjistit, v jakých fázích klienti nejčastěji vyhledávají pomoc jednotlivých služeb, přičemž jsou tyto fáze specifikovány na fázi líbánek, vzrůstání napětí a fázi týrání ohrožené osoby.

DC 1.2 Zjistit, jakou formu pomoci poskytují základní instituce/orgány spadající do interdisciplinárního týmu.

DC 1.3 Objasnit, jaká je, dle pracovníků, nejdůležitější pomoc pro klienta v počátcích setkání.

4.2.2 Dílčí cíl DC 2

DC 2: Zjistit, jak probíhá interdisciplinární spolupráce, jaké klady či zápory jednotliví pracovníci na této spolupráci shledávají.

Druhý dílčí cíl ve své podstatě naplňuje cíl hlavní. Pomůže mi zjistit, jak probíhá spolupráce mezi zainteresovanými subjekty, zda přináší užitek či se objevují

nějaké záporné v oblasti interdisciplinární spolupráce. V neposlední řadě si kladu za cíl zjistit, jestli v této oblasti existují nějaké mezery v zákoně a zda si jsou pracovníci vědomi, že některé instituce/orgány v interdisciplinární spolupráci chybí.

DC 2.1 Zjistit, jak probíhá spolupráce dané instituce/orgánu s ostatními zainteresovanými subjekty.

DC 2.2 Interpretovat, jak užitečná je, dle pracovníků, spolupráce interdisciplinárního týmu v oblasti domácího násilí, zda hodnotí spolupráci kladným či záporným směrem.

DC 2.3 Zjistit, zda samotní pracovníci vědí o nějakém způsobu, který by mohl vzájemnou spolupráci usnadnit.

DC 2.4 Zjistit, zda v interdisciplinární spolupráci chybí nějaké instituce, které by usnadnily její fungování.

4.2.3 Dílčí cíl DC 3

DC 3: Zjistit, jaký názor mají jednotliví pracovníci na možnost spolupráce skrze case management.

Tento dílčí cíl slouží ke zjištění názoru na case management, který bych chtěla v závěru praktické části navrhnout jako možný způsob interdisciplinární spolupráce.

DC 3.1 Zjistit, jaký názor mají pracovníci na case management, který by mohl být předmětem interdisciplinární spolupráce.

4.3 Zvolená výzkumná strategie

K realizování praktické části jsem zvolila kvalitativní výzkum, u kterého lze získat od malého výzkumného souboru široké spektrum informací. V tomto případě mi jde o kvalitu získaných informací, nikoli o kvantitu. Kvalitativní výzkum definuje mnoho autorů, Hendl (2016) uvádí, že v počátcích výzkumu vyhledává výzkumník nejprve vhodné téma, poté stanoví otázky, které bude v rámci některé z metod kvalitativního výzkumu realizovat. Tyto otázky se dají během výzkumu různě doplnit a dovysvětlit. Výzkumník vyhledává a hodnotí veškeré informace, přispívající k objasnění výzkumných otázek, z nichž následně vyvozuje závěry. Důležité je také dodat, že kvalitativní výzkum bývá realizován v terénu, tedy v místech, kde se něco děje.

Výzkum budu uskutečňovat formou interview, které je pro tento výzkum tím nejadekvátnějším řešením. Pro správně vedení interview musí být zajištěna dvoustranná rovnocenná komunikace, kdy hlavním úkolem tazatele je srozumitelně informovat, jaké údaje požaduje a proč jsou pro něj významné. Při rozhovoru musí tazatel vědět, co se potřebuje dozvědět, musí pokládat správné otázky vedoucí k hodnotným odpovědím, ale také je důležité poskytovat přiměřenou zpětnou informaci. (Hendl, 2016)

Interview jsem dále specifikovala na interview polostrukturované, které zaručí, že se s informantem dostanu ke všem otázkám, které jsou zásadní pro následné vyhodnocování otázek. Před uskutečněním interview jsem si stanovila otevřené otázky, které umožní, aby informant mohl říct vše, co si o dané otázce myslí. Tyto otázky jsem při osobním setkání s pracovníkem postupně doplňovala a doptávala jsem se na informace, které jsou pro tento výzkum důležité. U odpovědí, které mi nebyly úplně jasné, jsem použila techniku objasňování, která umožňuje informantovi doplnit či dovysvětlit své myšlenky, čímž se zabrání případnému nedorozumění. Polostrukturované interview je zaměřeno na názory pracovníků, které jsou součástí interdisciplinárního týmu, který se v Hradci Králové zabývá problematikou domácího násilí.

Jako nevýhodu interview bych uvedla jeho časovou náročnost, jak na přípravu, tak na uskutečňování jednotlivých rozhovorů a jejich následné zpracování. Při přímém vedení rozhovoru žádný problém nenastal. Vždy jsem přesně věděla, proč kterou otázku pokládám a to jsem také případně sdělila i samotnému informantovi. Po dosažení potřebného počtu interview jsem získaná data analyzovala a následně vzájemně porovnávala. Cílem sběru dat bylo zjistit, v čem se jednotlivé názory pracovníků shodují a kde se naopak rozcházejí, z čehož jsem následně vyvodila obecný závěr.

4.4 Transformace dílčích cílů

Tabulka č. 1 Transformační tabulka

Hlavní cíl	Dílčí cíl	Dílčí cíle 2. řádu	Tazatelské otázky
Jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové, zaujímají pracovníci jednotlivých organizací.	DC 1: Zjistit, v jaké oblasti mohou poskytovat jednotlivé služby pomoc.	<p>DC 1.1: Zjistit, jakou formu pomoci poskytují základní instituce/ orgány spadající do interdisciplinárního týmu.</p> <p>DC 1.2: Objasnit, jaká je, dle pracovníků, nejdůležitější pomoc pro klienta v počátcích setkání.</p> <p>DC 1.3: Zjistit, v jakých fázích klienti nejčastěji vyhledávají pomoc jednotlivých služeb, přičemž jsou tyto fáze specifikovány na fázi líbánek, vzrůstání napětí a fázi týrání ohrožené osoby.</p>	<p>TO 1: Jakou formu pomoci poskytujete (psychologickou, sociálně-právní, trestně-právní)?</p> <p>TO 2: V jakých oblastech potřebuje dle vás oběť pomoc, která z oblastí má největší váhu (pořadí důležitosti v začátcích setkání)?</p> <p>TO 3: V jaké fázi se k vám klienti nejčastěji dostávají (fáze líbánek, vzrůstání napětí, týrání)?</p>
	DC 2: Zjistit, jak probíhá interdisciplinární spolupráce, jaké klady či záporny jednotliví pracovníci na této spolupráci	DC 2.1: Zjistit, jak probíhá spolupráce dané instituce/orgánu s ostatními zainteresovanými subjekty.	TO 1: V čem spočívá vaše spolupráce s ostatními subjekty (případové konference)?

	shledávají.	<p>DC 2.2: Interpretovat, jak užitečná je, dle pracovníků, spolupráce interdisciplinárního týmu v oblasti domácího násilí, zda hodnotí spolupráci kladným či záporným směrem.</p> <p>DC 2.3: Zjistit, zda samotní pracovníci vědí o nějakém způsobu, který by mohl vzájemnou spolupráci usnadnit.</p> <p>DC 2.4: Zjistit, zda v interdisciplinární spolupráci chybí nějaké instituce, které by usnadnily její fungování.</p>	<p>TO 2: Jak hodnotíte spolupráci interdisciplinárního týmu (klady, zápory)?</p> <p>TO 3: Víte o nějaké skutečnosti, která by usnadnila vzájemnou spolupráci (co chybí, mezery v zákoně)?</p> <p>TO 4: Shází nějaké instituce v této oblasti interdisciplinární spolupráce (pomoc k lepšímu fungování)?</p>
	DC 3: Zjistit, jaký názor mají jednotliví pracovníci na možnost spolupráce skrze case management.	DC 3.1: Zjistit, jaký názor mají pracovníci na case management, který by mohl být předmětem interdisciplinární spolupráce.	TO 1: Jak byste reagoval/a na možnost spolupráce skrze case management?

4.5 Volba výzkumného souboru

Výzkumný soubor jsem volila tak, abych naplnila hlavní cíl praktické části bakalářské práce. Za hlavní cíl jsem si stanovila zjistit, jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové zaujímají pracovníci jednotlivých organizací. Vzhledem k tomuto cíli považuji za nejvhodnější výzkumný soubor pracovníky, kteří jsou součástí interdisciplinárního týmu v oblasti domácího násilí. Důvodem výběru těchto pracovníků je jejich profesionalita a angažovanost v rámci interdisciplinární spolupráce. Pracovníky jednotlivých institucí/orgánů se budu snažit volit tak, aby byli z každého pracoviště alespoň dva, což považuji za zajímavé v následném porovnání realizovaných rozhovorů. S prosbou o poskytnutí interview jsem elektronicky oslovila pracovníky intervenčního centra, OSPOD, Policie ČR a okresního soudu, přičemž všechny tyto instituce/orgány se nachází v Hradci Králové. Všichni ti, kteří na mou prosbu zareagovali, byli ochotni poskytnout rozhovor na mnou vybrané téma. Mnou vybraný výzkumný soubor zahrnuje: pracovníci OSPOD, dvě pracovnice z intervenčního centra, pracovníka soudu a dva pracovníky Policie ČR. Jak je výše zmíněno, všichni oslovení informanti pracují na území Hradce Králové.

Níže vložená tabulka obsahuje data o informantech, se kterými jsou rozhovory uskutečňovány. V tabulce jsou sepsány nejdůležitější údaje, které jsou pro realizovaný výzkum důležité.

Tabulka č. 2 Respondenti

Informant/ka číslo	Pohlaví	Délka praxe	Instituce/Orgán
I1	Žena	V sociální oblasti 20 let.	OSPOD
I2	Žena	S oběťmi domácího násilí 3 roky.	Intervenční centrum.
I3	Žena	S oběťmi domácího násilí 2,5 roku.	Intervenční centrum.
I4	Muž	U Policie ČR 10 let.	Policie ČR
I5	Muž	U Policie ČR 19 let.	Policie ČR
I6	Muž	V soudnictví 16 let.	Okresní soud

4.6 Popis organizace a průběh výzkumu

Všechny vybrané pracovníky jsem oslovila skrze email. V tomto emailu jsem se představila, uvedla téma bakalářské práce, a poté jsem více nastínila záměr a cíl praktické části. Po sdělení všech potřebných informací jsem požádala osloveného pracovníka o poskytnutí interview. Na tento email se mi ozvalo sedm ochotných pracovníků, kteří mi interview přislíbili.

Polostrukturované interview jsem realizovala v průběhu ledna a února 2016, přičemž se setkání uskutečňovala vždy na pracovišti informanta. Po příchodu na pracoviště jsem představila sebe a svou bakalářskou práci, kde jsem kladla hlavní důraz na praktickou část. Každý z informantů dostal předem k dispozici otázky, které byly předmětem uskutečňovaného rozhovoru. Poskytnutí otázek jsem považovala za důležité z toho důvodu, aby se mohl i informant předem připravit a rozhovor byl tak plynulý a vedený k určitému cíli. Všechny rozhovory proběhly bez problémů či nějakého vyrušení. Oslovení pracovníci byli velmi milí a vstřícní ke všem pokládaným otázkám.

4.6.1 Získávání a analýza dat

Data byla získávána při osobním setkání formou polostrukturovaného interview, kdy jsem pokládala předem připravené otázky, které bylo možné v průběhu rozhovoru doplňovat upřesňujícími nebo doplňujícími informacemi. Vzhledem k počtu otázek trvaly jednotlivá interview přibližně 30 minut. Veškeré informantovi odpovědi jsem si zaznamenávala na papír, nepoužívala jsem žádný diktafon, jelikož si tento způsob někteří pracovníci nepřáli. S ohledem na tuto skutečnost a na stanovení stejných podmínek pro všechny informanty, jsem se rozhodla nepoužívat diktafon u všech informantů. Každý z informantů měl vždy dostatek času, aby se dostatečně vyjádřil ke každé z položených otázek. S ohledem na počet interview, bylo v mých časových možnostech rozhovory důkladně přepsat, analyzovat a vybrat opravdu ty odpovědi, které se přímo dotýkají tématu. K analýze dat jsem zvolila metodu kódování, kterou Hendl (2016) definuje jako vymezení témat v textu, jimž přiřazuje označení. Cílem kódování je tematické rozkrytí textu. Po tomto kódování jsem odpovědi roztřídila do kategorií, které jsem následně porovnávala, přičemž jsem svou pozornost soustředila na stejné či naopak odlišné odpovědi jednotlivých informantů.

4.7 Rizika výzkumu

Za největší riziko jsem považovala hrozbu zkreslování odpovědí. Bála jsem se, abych omylem nezakreslila nějakou odpověď nebo špatně nepochopila určitou myšlenku. Z tohoto důvodu jsem informantům pečlivě naslouchala a zapisovala jsem si veškeré informace, které byly pro výzkum podstatné. Za riziko lze považovat také časovou náročnost interview. Toto riziko jsem se snažila vykompenzovat tím, že měl každý informant pokládané otázky k dispozici dříve, než bylo plánované setkání. Tím jsem chtěla zajistit informantům dostatek času na promyšlení svých odpovědí.

4.8 Popis a interpretace dosažených výsledků

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit „Jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové, zaujímají pracovníci jednotlivých organizací.“, k tomuto cíli vedly tři dílčí cíle.

4.8.1 DC 1: Zjistit, v jaké oblasti mohou poskytovat jednotlivé služby pomoc.

Prvním dílčím cílem jsem se snažila zjistit, jaké formy pomoci poskytují mnou vybrané instituce/orgány a jakou pomoc pracovníci považují za nejdůležitější v rámci prvotní práce s klientem. Současně s tím jsem se zjišťovala, v jaké fázi klienti nejčastěji vyhledávají jednotlivé služby a poskytovanou pomoc. Fáze neboli cyklus domácího násilí je blíže popsán a znázorněn v teoretické části. Tento dílčí cíl jsem se pokusila naplnit třemi otázkami, které byly součástí interview.

DC 1.1 Zjistit, v jakých fázích klienti nejčastěji vyhledávají pomoc jednotlivých služeb, přičemž jsou tyto fáze specifikovány na fázi líbánek, vzrůstání napětí a fázi týrání ohrožené osoby.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „V jaké fázi se k vám klienti nejčastěji dostávají (fáze líbánek, vzrůstání napětí, týrání)?“ Takto položenou otázkou jsem zjišťovala, v jaké fázi cyklu domácího násilí, který je blíže popsán v první kapitole teoretické části, se klienti nejčastěji odhodlají navštívit příslušný orgán/instituci.

U této otázky panovala ve větší míře shoda. Čtyři informanti se shodli na tom, že ohrožené osoby vyhledávají nejčastěji pomoc přímo po incidentu, neboli ve fázi

„týrání“, které je popsáno v teoretické části. Jeden ze zmíněných informantů dodává, že *ve fázi, kdy je policejní hlídka první na místě, je velmi důležitá práce policie. První kontakt je velmi důležitý, záleží na něm celá další spolupráce oběti.* (I4) Zbylí dva informanti sdělují, že jde o provázanost těchto fází. Ohrožené osoby mají možnost vyhledat služby či podat návrh kdykoliv, přičemž jeden z informantů popisuje, že *soud se dostává k případu až ve fázi spáleniště, které doutná. Ostatní, například Policie ČR, mají možnost dostat se k případu, když požár začíná.* (I5)

DC 1.2 Zjistit, jakou formu pomoci poskytují základní instituce/orgány spadající do interdisciplinárního týmu.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „Jakou formu pomoci poskytujete (psychologickou, sociálně-právní, trestně-právní)?“ Takto položenou otázkou jsem se snažila zjistit, jakou pomoc lze naléznout u institucí/orgánů, které bývají označovány za základní pilíře systému pomoci obětem domácího násilí.

Odpovědi informantů byli rozdílné, což se dalo, vzhledem k různým zaměřením vybraných institucí/orgánů, předpokládat. Tři informantky uvedly, že jejich pracoviště nabízí všechny zmíněné formy pomoci, přičemž stěžejní je u nich sociálně-právní poradenství, ostatní formy pomoci bývají poskytovány vždy individuálně, dle potřeb daného klienta. Jedna informantka shrnuje, že *z počátku spolupráce je však nejvíce poskytována krizová intervence a sociálně-právní poradenství.* (I2) Další dva informanti poskytují pomoc trestně-právní, přičemž jde především o zajištění bezpečí pro osobu ohroženou. Poslední informant poskytuje pomoc také trestně-právní, ovšem přímo v tomto případě jde spíše o pomoc občansko-právní a to skrze podání návrhů na vydání či prodloužení předběžného opatření ohroženými osobami. Informant tuto skutečnost vysvětluje slovy, *pokud podá obžalobu státní zástupce, pak se jedná o trestně-právní pomoc, o občansko-právní pomoc se jedná v případě podání návrhu na předběžné opatření.* (I5) Nutné je také dodat, že tento informant sdělil, že veškeré rozhodnutí musí být založeno na faktech a že soud smí jednat pouze tak, jak mu zákon povoluje.

DC 1.3 Objasnit, jaká je dle pracovníků, nejdůležitější pomoc pro klienta v počátcích setkání.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „V jakých oblastech potřebuje dle vás oběť pomoc, která z oblastí má největší váhu (pořadí důležitosti v začátcích setkání)?“ Touto otázkou se snažím zjistit názor pracovníků na důležitost jednotlivých druhů pomoci v počátcích spolupráce s klientem.

Jeden oslovený informant zastává názor, že pokud jde o domácí násilí, pak je nutné poskytovat pomoc komplexně, všechno ostatní se pak stává důsledkem poskytnuté pomoci. Dle názoru jiného informanta je to pomoc trestně-právní, čímž má na mysli zajištění bezpečí a pomoci skrze Policii ČR, nikoli pomoc soudu, ta je pro něj až na posledním místě. Pro dalšího informanta je na prvním místě *pomoc psychologická, jelikož je nutné zajistit stabilizaci stavu osoby ohrožené*. (I6) Sociálně-právní pomoc je důležitá dle další informantky, která dodává, že právě tato pomoc je ta nejdůležitější z její pozice, jelikož je důležité, aby se rodiče v rámci poradenství zorientovali v situaci dítěte. Poslední dvě informantky se shodují, že pořadí nejdůležitější pomoci v prvních setkáních nelze striktně stanovit. Vždy je potřeba volit individuální přístup. Dle obou informantek se však nejčastěji poskytuje nejprve krizová intervence, která zajistí zklidnění psychického stavu ohrožené osoby. S poskytnutím krizové intervence se současně sdělují informace, které také přispívají ke zklidnění psychického stavu oběti. Jedna ze zmíněných informantek dále dodává, že po krizové intervenci navazuje sociálně-právní poradenství, které *zahrnuje potřebné a aktuální informace, které pomáhají v orientaci v situaci (možnosti ochrany, rozvodová problematika, sociální dávky, problematiky bydlení, návazné služby)*. (I2) Dále nejčastěji navazuje právní poradenství, které představuje pomoc se sepsáním návrhů, které jsou součástí problematiky domácího násilí. Informantka na závěr doplňuje, že teprve po tom přichází na řadu přímá psychologická pomoc, případně podpůrná psychoterapie.

4.8.2 Zhodnocení DC 1

První dílčí cíl mi pomáhal zjistit, jaké formy pomoci poskytují vybrané instituce/orgány a jakou z těchto pomoci shledávají informanti jako nejdůležitější s ohledem na počátky spolupráce s klientem. Zároveň jsem se zajímala o to,

v jaké fázi domácího násilí klienti nejčastěji vyhledávají pomoc. K naplnění prvního dílčího cíle jsem si stanovila tři tazatelské otázky, které jsem následně pokládala vybraným informantům.

První otázka směřovala k potvrzení nebo vyvrácení určité hypotézy, která byla nastíněna v teoretické části. Šlo o informaci, která uvádí, že osoby ohrožené domácím násilím nejčastěji vyhledávají pomoc po incidentu neboli ve fázi týrání. Rozhodla jsem se toto tvrzení ověřit u informantů, kteří přímo pracují s oběťmi domácího násilí a ti mi tuto skutečnost opravdu potvrdili. Pokud se nad tím člověk zamyslí, pak je to pochopitelné. Kdo by hledal pomoc, když se mu „daří“, s ohledem na domácího násilí mám na mysli fázi líbánek. Většinu problémů člověk řeší, až když přijdou nebo nějakou chvíli trvají a proto je nutné tuto skutečnost brát v potaz a hlavně oběti neodsuzovat. Skutečnost, že se ohrožené osoby vůbec odváží se svým problémem svěřit nebo ho začít řešit, je samotné stálo jistě mnoho sil a proto by se s nimi mělo jednat s velkou empatií, která je všeobecně v sociální práci velmi důležitá.

Dalšími otázkami již naplňuji první dílčí cíl. Tři informantky mohou v rámci svého pracoviště poskytovat do určité míry všechny jmenované pomoci, tedy pomoc psychologickou, sociálně-právní a trestně-právní. Ovšem jako hlavní poskytovanou pomoc uvedly oblast sociálně-právní. Tímto poradenstvím zajišťují informovanost oběti o možnostech ochrany, rozvodové a bytové problematice, sociálních dávkách nebo také návazných službách. Psychologickou pomoc pro oběti domácího násilí poskytuje například intervenční centrum, ale vždy je to až po určité době, v první fázi je ohroženým osobám poskytováno právě sociálně-právní poradenství. V počáteční fázi bývá v rámci psychologického poradenství často poskytována krizová intervence, ke které jsou vyškolené sociální pracovnice intervenčního centra. Trestně-právní pomoc zajišťují dva informanti, přičemž jde například o zajištění bezpečí pro osobu ohroženou a možnost vykázaní násilné osoby ze společného obydlí. Poslední informant poskytuje pomoc také v rovině trestně-právní, ovšem přímo v jeho případě jde o občansko-právní pomoc, která představuje možnost ohrožených osob, aby podali návrh na vydání předběžného opatření, žádost o rozvod apod.

V souvislosti s touto otázkou mě zajímalo, jakou pomoc shledávají pracovníci za nejdůležitější v první fázi práce s klientem. Překvapilo mě, že se odpovědi

rozcházel. Pouze jeden informant považuje za nejdůležitější pomoc trestně-právní, kterou má na mysli zajištění bezpečí pro osobu ohroženou skrze Policii ČR. Jedna z informantek zastává názor, že z jejího postavení jde o pomoc sociálně-právní, kdy je nutné zorientovat rodiče v dané situaci. Další dvě informantky sdílí názor, že je třeba poskytovat pomoc velmi individuálně. Každý z klientů vyžaduje jiné pořadí pomoci. Jiný informant sděluje, že jde o pomoc psychologickou, z důvodu stabilizace psychického stavu oběti. Poslední informant mluví o nutnosti poskytovat komplexní pomoc, jinak není pomoc účelná.

Ve shrnutí lze říci, že instituce/orgány, které jsou považovány za základní pilíře v interdisciplinární spolupráci, mohou poskytovat většinu ze zmíněných pomoci, a pokud k nějaké pomoci nemají pracovníci pravomoc, pak dokážou oběti kvalifikovaně odkázat. Vzhledem k různorodosti odpovědí na otázku, jaká pomoc je dle oslovených informantů nejdůležitější, se přikláním k názoru, že je nutné tuto skutečnost posuzovat vždy individuálně, přičemž je mi také sympatický názor, že pomoc by měla být ohroženým osobám poskytována komplexně.

4.8.3 DC 2: Zjistit, jak probíhá interdisciplinární spolupráce, jaké klady či záporny jednotliví pracovníci na této spolupráci shledávají.

Druhým dílím jsem se snažila zjistit, jakým způsobem probíhá interdisciplinární spolupráce mezi institucemi/orgány, které jsou označovány za základní pilíře pomoci obětem domácího násilí a jež jsou blíže popsány v teoretické části. Dále jsem zjišťovala, zda má zmiňovaná spolupráce nějaké klady, ale také záporny, které by se daly do budoucna zlepšit. V neposlední řadě jsem si stanovila zjistit, zda pracovníci nalézají, vzhledem k interdisciplinární spolupráci, nějaké mezery v zákoně, které by bylo vhodné řešit. S tím také souvisela snaha zjistit, zda v interdisciplinární spolupráci chybí nějaké instituce/orgány, které by měly být povinně začleněny. Druhý dílčí cíl jsem se snažila naplnit čtyřmi otázkami v rámci interview.

DC 2.1 Zjistit, jak probíhá spolupráce dané instituce/orgánu s ostatními zainteresovanými subjekty.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „V čem spočívá vaše spolupráce s ostatními subjekty (případové konference, osobní kontakty,...)?“ Pro plynulý rozhovor jsem se touto otázkou snažila přejít přímo k interdisciplinární spolupráci. Zjišťovala jsem, jakou formou je tato spolupráce uskutečňována a v jakých situacích instituce/orgány spolupracují.

Odpovědi jednotlivých informantů se liší v závislosti na tom, jaké zastupují pracoviště. Zároveň se informanti shodují na tom, že jde nejčastěji o profesní telefonické kontakty, při kterých je interdisciplinární spolupráce uskutečňována. Jeden z informantů dodává, že skrze tyto kontakty *předáváme informace o oběti, útočníkovi a skutku*. (I6) Další informant sděluje, že na jeho pracovišti jsou vymezené kontaktní osoby, které mají problematiku domácího násilí na starosti. Z pohledu jiného informanta jde o formální spolupráci, kdy *soudce musí být vždy nezávislý třetí, proto si v praxi soudci udržují odstup*. (I5) Informantka číslo jedna sděluje, že spolupráce v problematice domácího násilí je specifická. Případové konference se v minulosti neosvědčily, protože není vždy vhodné, aby se násilná a ohrožená osoba setkávali. Poslední informantka uvádí, že spolupráce s ostatními subjekty je nezbytnou a zároveň běžnou náplní práce sociálního pracovníka v intervenčním centru. V závěru informantka dodává, že *interdisciplinární spolupráce je nutností, protože domácí násilí postihuje řadu sfér rodinného života*. (I2)

Spolupráce intervenčního centra s Policií ČR bývá uskutečňována při vykázání násilné osoby ze společného obydlí, *protože intervenční centra jsou ze zákona povinně následnou službou, když dojde k vykázání Policií ČR*. (I2) S OSPOD spolupracují u těch klientů intervenčního centra, kteří mají děti. Skrze návrhy na ochranu před domácím násilím lze v určité míře spolupracovat s okresními soudy, kam lze podat zprávu o spolupráci s klientem, pokud si klient tuto zprávu vyžádá. Policie ČR spolupracuje s intervenčním centrem přes výše zmíněné vykázání, které je blíže popsáno v teoretické části. Spolupráce s OSPOD je například v rámci vykázání, pokud se ve společném obydlí nachází děti, ale i mimo vykázání, pokud má policie podezření na domácí násilí. Informant dodává, že *se soudy spolupracujeme v rámci trestního řízení*. (I4) OSPOD spolupracuje s

Policií ČR například při zjištění týrání dítěte nebo při vykázání. S intervenčním centrem je spolupráce realizována v případě, kdy je jeden z rodičů klientem intervenčního centra. Se soudy jde o spolupráci skrze návrhy podanými OSPOD nebo jedním z rodičů. Soud spolupracuje s intervenčním centrem a OSPOD skrze podané návrhy, ať OSPOD nebo klientem. S Policií ČR například „spolupracuje“ skrze vykázání, kdy má policie povinnost zaslat úřední záznam o vykázání na příslušný soud.

DC 2.2 Interpretovat, jak užitečná je, dle pracovníků, spolupráce interdisciplinárního týmu v oblasti domácího násilí, zda hodnotí spolupráci kladným či záporným směrem.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „Jak hodnotíte spolupráci interdisciplinárního týmu (klady, zápory)?“ Takto položenou otázkou jsem se snažila zjistit názory pracovníků na interdisciplinární spolupráci, přičemž jsem kladla důraz na klady a zápory zmíněné spolupráce.

Všichni oslovení informanti se shodli na tom, že interdisciplinární spolupráce je v problematice domácího násilí velmi přínosná a užitečná. Jeden z informantů současně dodává, že *vždy je to o individuálních a konkrétních pracovnících.* (I4) Většina informantů shledává klady interdisciplinární spolupráce v komunikaci, vzájemné pomoci mezi institucemi/orgány a také v rychlosti předávaných informací. Jedna z informantek dodává, že *kladem je to, že se jednotliví pracovníci mezi sebou znají. Důležité je vědět „o sobě“ – o tom, co mohou které služby nabídnout. V případě, že klientka zbaví pracovníci mlčenlivosti, je možné sdílet informace, které pomohou řešit klientčinu situaci.* (I3) Žádné zápory interdisciplinární spolupráce nenalézají polovina informantů. Jedna informatka odpověděla, že zápory nemůže posoudit, jelikož se přímo žádného interdisciplinárního týmu neúčastnila. Zprostředkovaně však slyšela, že časté setkávání v rámci tohoto týmu není účelné. Další informatka vnímá jako možný zápor skutečnost, při které *se může stát, že neuděláte dobrý kontakt, ale v tom nevnímám problém v systémovém nastavení, ale v rámci individuální kontaktu s konkrétním člověkem.* (I2) Poslední informant vnímá jako možné riziko či zápor interdisciplinární spolupráce možné dublování poskytované pomoci. Tato situace může nastat při špatných profesních kontaktech.

DC 2.3 Zjistit, zda samotní pracovníci vědí o nějakém způsobu, který by mohl vzájemnou spolupráci usnadnit.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „Víte o nějaké skutečnosti, která by usnadnila vzájemnou spolupráci (co chybí, mezery v zákoně)?“ Touto otázkou jsem se pokoušela zjistit, jestli si jsou oslovení informanti vědomi nějaké mezery v zákoně nebo naopak nějaká opatření úplně chybí.

Na tuto otázku odpověděli dva informanti tak, že neví o žádné skutečnosti, která by mohla usnadnit spolupráci. Informantka číslo jedna dodává, že spolupráce je již usnadněna tím, že se všichni pracovníci osobně znají a díky tomu mezi nimi funguje důvěra. Dva informanti zmiňují zlepšování a navazování osobních kontaktů v rámci této spolupráce. Poslední informantka v souvislosti s touto otázkou dodává, že *vždy je dobré, když máte znalost návazných služeb, znáte jejich možnosti a zároveň limity. Informovanost odstraní nedorozumění, která mohou vzniknout např. při požadování informací, které není možné poskytnout v rámci mlčenlivosti.* (I2) V souvislosti s doplňující otázkou, co informantům chybí v interdisciplinární spolupráci a zda nalézají nějaké mezery v příslušných zákonech, odpověděli tři informanti, že takovou skutečnost neznají, dle jejich názoru je zákon postaven správně. K těmto informantům se přidává i informant číslo čtyři, který říká, že *existuje spousta možností, jde jen o jejich efektivní využívání.* (I4) K takovému tvrzení se připojuje svými slovy i další informantka. Poslední informantka je se současným systémem také spokojená, ovšem dodává, že vždy je co zlepšovat. V souvislosti se zlepšováním mluví o *posílení práva obětí domácího násilí v rámci zákona o pomoci obětem trestných činů.* (I2)

DC 2.4 Zjistit, zda v interdisciplinární spolupráci chybí nějaké instituce, které by usnadnily její fungování.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „Shází nějaké instituce v této oblasti interdisciplinární spolupráce (pomoc k lepšímu fungování)?“ Tato otázka souvisí s otázkou předchozí, přičemž zde zjišťuji, které instituce/orgány v interdisciplinární spolupráci chybí.

Všichni informanti sdílí názor, že nenacházejí žádné instituce nebo orgány, které by v interdisciplinární spolupráci chyběly. Současně s tím jedna z informantek dodává, že *je na pracovníkovi případu, jak dobře se mu podaří navázat*

*spolupráci s dalšími službami a jak oni se chtějí angažovat. (I2) Mou podotázkou dále bylo, co by dle informantů pomohlo k lepšímu fungování interdisciplinární spolupráce. Zde se odpovědi rozcházel. Dva informanti žádnou takovou skutečnost neshledali. Další informant vyslovil myšlenku pořádat setkání jednotlivě, přičemž dodává, že by šlo sice o lepší, ale za to o náročnější variantu jednotlivých setkávání. Informantka číslo dvě zmiňuje zlepšení informovanosti o možnostech jednotlivých složek systému a transparentní nastavení služeb. Jiná informantka uvádí problém s bydlením, kdy jde o nedostatek sociálních bytů v oblasti Hradce Králové. Tyto byty by mohly být využívány oběťmi, které se rozhodnou odejít od násilné osoby. S tímto názorem souhlasí i poslední informantka, která ho doplňuje myšlenkou, že by mohlo jít o určité rozfázování. Z počátku by mohla být pomoc poskytována skrze azylové domy a po určité době by se nabízela možnost samostatného bydlení v bytech k tomu určených. Tato informantka současně zmiňuje další problém a to v mimořádné okamžité pomoci, kdy by bylo vhodné zajistit *snadnější přístup k mimořádné okamžité pomoci. Pokud je to podloženo a doloženo více institucemi/orgány, pak by měly být peníze vyplaceny okamžitě, ne třeba za týden. (I3)**

4.8.4 Zhodnocení DC 2

Druhým dílčím cílem jsem zjišťovala, jak obecně probíhá spolupráce mezi tzv. základními pilíři interdisciplinární spolupráce. Dále jsem se zajímala o to, jak jednotliví informanti hodnotí tuto spolupráci, jaké vnímají klady, ale i záporů a zároveň také to, jestli oslovení informanti vědí o nějaké skutečnosti, která by vzájemnou spolupráci usnadnila. V souvislosti s těmito otázkami jsem se doptávala na to, zda chybí v interdisciplinární spolupráci nějaké instituce/orgány, které by mohly napomoci lepšímu fungování. Naplnění druhého dílčího cíle jsem realizovala pomocí čtyř přímých otázek v rámci interview.

Informanti se shodli na tom, že spolupráce se nejčastěji uskutečňuje formou telefonických kontaktů, při kterých se předávají a zjišťují potřebné informace. Samozřejmě je vše podloženo souhlasem klienta, případně je respektována mlčenlivost. Na některých místech bývají přímo vymezené osoby, které mají problematiku domácího násilí na starosti.

Policie spolupracuje s intervenčním centrem a OSPOD v situacích, kdy provede vykazání násilné osoby ze společného obydlí a dále v zákonem stanovených

situacích. Se soudem probíhá spolupráce v rámci trestního řízení, případně při podání návrhů na ochranu před domácím násilím, kdy má soud možnost vyžádat si příslušné informace od všech zmíněných institucí. Jinak je spolupráce soudu spíše na formální úrovni, právě prostřednictvím podávaných návrhů. OSPOD při spolupráci s jinými institucemi/orgány vždy hájí zájmy dítěte, ale i obou rodičů, přičemž musí vystupovat jako nestranný orgán.

Intervenční centra mají klíčovou roli v problematice domácího násilí. S Policií ČR je spolupráce nejčastěji nastavena skrze vykazání. Spolupráce se soudy je spíše formálního charakteru a většinou se odehrává při podání návrhu na ochranu před domácím násilím, s jehož soupisem svým klientům intervenční centrum pomáhá. S OSPOD lze mluvit o spolupráci, v případě kdy má klient děti.

Hodnocení interdisciplinární spolupráce oslovenými informanty bylo velmi pozitivní. Za hlavní plus je vnímána vzájemná komunikace, rychlý přenos informací a snaha řešit případ co nejeefektivněji. Polovina informantů současně nenalézá žádné záporné, které by zhoršovaly spolupráci. Jeden informant mi nastínil zajímavý zápor interdisciplinární spolupráce, který shledává v dublování poskytované pomoci či zjišťovaných informací. Na tuto skutečnost je třeba dávat velký pozor, jde o riziko, které vzniká při špatných profesních kontaktech. To zase jen potvrzuje, že navazování profesních kontaktů je pro interdisciplinární spolupráci velmi důležité.

Část informantů si není vědoma žádné skutečnosti, která by usnadnila spolupráci, jsou spokojeni s tím, jak interdisciplinární spolupráce v současné době funguje. Další dva informanti mluví o stálém zlepšování a novém navazování profesních kontaktů, s čímž souvisí i informovanost o dalších službách. Informanti se shodují na tom, že zákon je postaven správně, přičemž vždy záleží na tom, jak jednotliví pracovníci příslušný zákon využijí. Důležitým zjištěním byla odpověď jedné informantky, která v souvislosti se zákonem mluví o možnosti posílit práva obětí domácího násilí v rámci příslušného zákona.

V souvislosti s touto otázkou jsem dále zjišťovala, zda podle pracovníků chybí nějaké instituce/orgány v interdisciplinární spolupráci. Všichni informanti se shodli na tom, že do této spolupráce jsou zařazeny všechna příslušná místa, která jsou potřebná k zajištění komplexní péče pro osobu ohroženou. V otázce, co by pomohlo k lepšímu fungování, se odpovědi jednotlivých informantů rozcházely. Dva informanti se shodli na tom, že o žádné takové možnosti neví, jsou

spokojení s nynějším fungováním. Jeden z informantů mluvil o možnosti, pořádat setkání samostatně, přičemž si je vědom, že by šlo o náročnější variantu realizovaných schůzek. Další informantky se shodly na tom, že se zde vyskytuje problém s bydlením, pro ty klienty, kteří se rozhodnou od násilné osoby odejít. V souvislosti s tím, mluví o nedostatku sociálních bytů v oblasti Hradce Králové. Zajímavý nápad vznesla jedna z informantek, která by si tuto službu představovala rozfázovanou. V počátcích spolupráce s klientkou by mohli tito klienti využít azylového bydlení a po určité době by bylo možné nabídnout tomuto klientovi sociální bydlení, které by přispívalo k jeho lepšímu sociálnímu začlenění zpět do společnosti. S tímto problémem souvisí další okolnosti, které představují problém s poskytnutím mimořádné okamžité pomoci. Tato pomoc by měla být více dostupná pro lidi, kteří tuto pomoc potřebují opravdu okamžitě. V případech, kdy je mimořádná okamžitá pomoc podložena více institucemi/orgány, měla by být vyplacena ihned, nikoli až za určitou dobu.

4.8.5 DC 3: Zjistit, jaký názor mají jednotliví pracovníci na možnost spolupráce skrze case management.

Třetím a zároveň posledním dílčím cílem jsem se snažila zjistit, jaký názor mají vybraní informanti na case management, který je sice zákonem povolený, ale u problematiky domácího násilí bývá zřídka využíván. Poslední dílčí cíl jsem se pokusila naplnit jednou otázkou, která byla součástí realizovaných interview.

DC 3.1 Zjistit, jaký názor mají pracovníci na case management, který by mohl být předmětem interdisciplinární spolupráce.

K naplnění dílčího cíle druhého řádu jsem použila tuto tazatelskou otázku: „Jak byste reagoval/a na možnost spolupráce skrze case management?“ Závěrečná otázka byla čistě informativní a vedla ke zjišťování názorů na case management, neboli případovou konferenci, která je sice zákonem podpořená, ale v problematice domácího násilí je minimálně využívána.

Jeden informant sdělil, že s takovou spoluprací nemá zkušenosti, proto nemůže spolupráci skrze case management posoudit. Další informantka zmiňuje, že kompetence k případové konferenci existuje, ale v problematice domácího násilí se nevyužívá, *jelikož by to mohlo být nebezpečné (předchází se tak případnému zaútočení aj.), je tedy lepší volit jiné formy setkání. Domácí násilí je specifické téma, které vyžaduje i specifické formy spolupráce* (I1) Tři informanti se shodují

na tom, že by této spolupráci byli nakloněni *za předpokladu jasně daných mantinelů a vydefinovaného cíle setkání*. (I2) Poslední dotázaný by reagoval zcela individuálně, dle zaměření jednotlivých setkání. Uvádí, že pokud by byly případové konference vedeny v teoretické rovině, pak se velmi rád zúčastní. Případových konferencí pořádaných ke konkrétnímu případu by se tento informant nezúčastnil, jelikož by ztratil pozici nezávislého třetího a šlo by tak o podjatost.

4.8.6 Zhodnocení DC 3

Posledním dílčím cílem jsem zjišťovala názory oslovených informantů na případnou možnost spolupráce v rámci case managementu neboli případové konference. Ke splnění tohoto cíle mi stačila jedna přímá otázka, kterou jsem informantům položila na závěr našeho interview.

Polovina informantů by byla případovým konferencím nakloněna za předpokladu jasně a pevně stanovených pravidel, které by přímo vymezovaly cíl setkání a současně stanovily mantinely spolupráce. K těmto informantům by se přidal i další informant, ale pouze tehdy, když by šlo o případovou konferenci, která by byla vedena v teoretické rovině. Jiný způsob případových konferencí informantovi nepovoluje jeho funkce. Jedna oslovená informantka spolupráci, při které by měli být přítomni jak osoba násilná tak osoba ohrožená, nakloněna není. Takovou spolupráci v problematice domácího násilí považuje za velmi rizikovou, s ohledem na to, že její pozice musí zastávat práva obou rodičů.

Výsledkem třetího dílčího cíle je tedy skutečnost, že případové konference pořádané v obecné rovině by měli u většiny informantů úspěch. Muselo by však jít o taková setkání, která by naplňovala určitý cíl a zároveň měla přímý důvod.

Závěr

Teoretická část byla rozdělena na tři velké kapitoly. První kapitola byla zaměřena na vymezení specifík problematiky domácího násilí a zahrnovala údaje, které byly nutné k ucelení informací o problematice domácího násilí a k pochopení dalších kapitol v bakalářské práci. Pozornost jsem věnovala jednotlivým fázím, příčinám, formám a důsledkům, které domácí násilí představuje. V závěru jsem představila aktéry figurující v domácím násilí.

Ve druhé kapitole jsem popsala jednotlivé formy pomoci, které se dají obecně poskytovat osobám ohroženým domácím násilím. Intervenční centrum má možnost plně poskytnout pomoc skrze psychologické a sociálně-právní poradenství. Právě z tohoto důvodu a pro lepší představu jsem zahrнула do této kapitoly i práci intervenčního centra. Druhá kapitola byla propojena s praktickou částí, ve které jsem zjišťovala, jaké formy pomoci mohou oslovená pracoviště poskytovat a jaká pomoc je dle pracovníků nejdůležitější v začátcích spolupráce.

Třetí kapitola obsahovala zmapování základních pilířů systému pomoci pro oběti domácího násilí, přičemž jsem se zaměřovala na role a úkoly vybraných institucí/orgánů v interdisciplinární spolupráci. Jmenovitě šlo o Policii ČR, intervenční centrum, OSPOD a soud. Tato kapitola úzce souvisela s praktickou částí, kde jsem se zajímala o názory odborných pracovníků na interdisciplinární spolupráci. Praktická část dále zahrnuje hlavní a dílčí cíle výzkumu, výzkumný soubor a zároveň i průběh získávání a zpracování dat. Závěr praktické části je věnován podrobnému popisu výsledků výzkumu.

Hlavním cílem celé bakalářské práce bylo zjistit, jaký postoj ke spolupráci mezi subjekty v Hradci Králové zaujímají pracovníci jednotlivých institucí. Myslím, že jsem hlavní cíl naplnila, jelikož jsem zjistila postoje pracovníků na interdisciplinární spolupráci v Hradci Králové. Dílčí cíle jsem také svými otázkami naplnila.

Kvalitativní výzkum shledávám jako naprosto vyhovující. Polostrukturované rozhovory realizované s odbornými pracovníky, považuji vzhledem k naplnění dílčích cílů za ideální. Tento typ rozhovoru mi, mimo jiné, umožnil doptat se, pokud jsem odpovědi příslušného informanta neporozuměla, čímž jsem předešla případnému nedorozumění při závěrečném zpracování rozhovorů.

Při porovnání teoretické a praktické části, docházím k závěru, že se zjištěné poznatky shodují. V teoretické části jsem zmínila informaci, že klienti nejčastěji vyhledávají pomoc po incidentu, tedy ve fázi, která je v teorii popisována jako fáze týrání. Tato skutečnost se mi při výzkumu potvrdila. Dle informantů opravdu nejčastěji klienti přichází právě po incidentu. Odpovědi jednotlivých informantů dále potvrzují, že popsané formy pomoci, mohou být obětím poskytnuty skrze základní pilíře systému pomoci. Například intervenční centrum zajišťuje pomoc psychologickou a sociálně-právní a Policie ČR naopak pomoc trestně-právní. Průběh interdisciplinární spolupráce také souvisí s teoretickou částí, kde jsem například popisovala propojení Policie ČR a intervenčního centra skrze vykazování. Zajímavým a novým poznatkem bylo zjištění, že interdisciplinární spolupráce probíhá nejčastěji formou telefonického kontaktu.

Přínos práce pro praxi je zjištění, že je interdisciplinární spolupráce kvalitně a dobře nastavena, a proto by se mělo dále pracovat na jejím zdokonalování. Myslím tím nejen navazování a zlepšování osobně profesních kontaktů, ale také znalost návazných služeb, protože jen tak lze předejít zbytečným nedorozuměním. Jde o to, aby pracovníci znali možnosti, ale zároveň i omezení dostupných služeb. Zákony jsou interdisciplinární spolupráci také nakloněny. Jedná se jen o to, aby byly pracovníky efektivně využívány.

S ohledem na další možný výzkum jsem v rozhovorech zjišťovala, jaký názor mají pracovníci na case management v interdisciplinární spolupráci. Oslovení pracovníci nic nenamítají za předpokladu, kdy by šlo o teoretickou rovinu s jasně vydefinovaným cílem setkání. Toto zjištění mě velmi zaujalo a myslím si, že by mohlo jít o zajímavý výzkum v další práci, kde by se daly zjišťovat podmínky, které by musela spolupráce obsahovat, četnost setkání aj. Dále mě zaujalo téma snadnějšího využití mimořádné okamžité pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím, kdy je potřebná pomoc prokázána a doložena více institucemi. Zde by se dalo hledat úskalí, které zabraňuje okamžitému poskytnutí mimořádné okamžité pomoci nebo také způsob, kterým by mohlo být poskytnutí této dávky usnadněno. Myslím si, že poskytování dávek mimořádné okamžité pomoci, představuje pro oběti domácího násilí velký problém, který je pro mě námětem k dalšímu zamyšlení.

Seznam obrázků

Obr. 1 Cyklus domácího násilí; Zdroj: Kotková, 2014. str. 14.

Obr. 2 Systém interdisciplinární spolupráce; Zdroj: Šedivá, Ševčík a kol., 2007. str. 24.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Transformační tabulka, str. 42 – 43.

Tabulka 2 Respondenti, str. 44.

Seznam literatury

- BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., PROKEŠOVÁ, H., *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníky OSPOD*. Praha: MPSV ČR, 2006.
- BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WÜNSCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, K., *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1.vyd. Praha: Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
- CIMRMANNOVÁ, Tereza a kol., *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu. Aplikace v kontextu rodinného násilí*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2205-7.
- ČECH, Ondřej a kol., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. 1.vyd. České Budějovice: THEIA – OBČANSKÉ SDRUŽENÍ, 2011. ISBN 978-80-904854-0-2.
- ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. a kol., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Moderní psychologie pro právníky*. 1.vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila, *Viktimologie pro forenzní praxi*. 1. vyd., Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.
- DANKOVÁ, K., PELC, V., *Právní pomoc obětem trestných činů*. 1. vyd., Praha: příspěvková organizace hl. m. Prahy CSSP, 2014. ISBN nevedeno.
- DUFKOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Domácí násilí se zaměřením na problematiku oběti*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra, 2005. ISBN nevedeno.
- GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J., *Podoby násilí v rodině*. 1.vyd. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.
- HENDL, Jan, *Kvalitativní výzkum*. 4. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2016. ISBN: 978-80-262-0982-9.
- KEPKOVÁ, Michaela, *Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí*. Praha: MPSV ČR, 2010.
- KOTKOVÁ, Martina a kol., *Domácí násilí v kontextu rodiny a práce*. 1.vyd. Brno: Spondeo, o.p.s., 2014. ISBN 978-80-260-7191-4.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R., KORNEL, M., *Právo proti domácímu násilí*. 1.vyd., Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3.

- KUDRNOVÁ VOSEČKOVÁ, Lucie, *Psychodiagnostika a poradenství*. [nepublikovaná skripta], Hradec Králové, 2015.
- MARTINKOVÁ, M., SLAVĚTÍNSKÝ, V., VLACH, J., *Vybrané problémy z oblasti domácího násilí v ČR*. 1. vyd., Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2014. S. ISBN 978-80-7338-139-4.
- MARVÁNOVÁ – VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M., *Partnerské násilí*. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
- MATOUŠEK, Oldřich a kol., *Metody a řízení sociální práce*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o. 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P. (ed). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- PROKOP, Martin a kol., *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000. ISBN 80-902570-8-9.
- SHERMAN, L. W., Berk, R. A., *The Minneapolis Domestic Violence Experiment*. Police Foundation Reports, 1982, s. 1-13.
- STRÍLKOVÁ, P., FRYŠTÁK, M., *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠEDIVÁ, M., ŠEVČÍK, D., ŠTĚRBOVÁ, M., VEDRA, V., VITOUŠOVÁ, P., *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, o.s. 2007. ISBN 978-80-239-9449-0.
- ŠEDIVÁ, M., VITOUŠOVÁ, P., *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni*. Praha: Bílý kruh bezpečí, o.s. 2005. ISBN 80-239-5441-5.
- ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. a kol., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. 1.vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
- ŠPATENKOVÁ, N. a kol., *Krizová intervence pro praxi*. 2. akt. a dopl. vyd., Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2624-3.
- ÚLEHLOVÁ, D. a kol. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. 1. vyd. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009. 116 s. ISBN 978–80-7013–502-0.
- VONDRÁČKOVÁ, Daniela a kol., *Krizová intervence*. 3. vyd., Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0212-7.

VOŇKOVÁ, Jiřina, *Vaše právo – první pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 3. akt.
vyd., Litomyšl: proFem o.p.s., 2002. ISBN 80-239-3478-3.

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím

zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Příloha A

Rozhovor s informantkou č. 2

1, Žena

2, Pracoviště (do jaké sféry spadá – sociálně-právní, psychologické, trestně-právní)?

V každé, z uvedených sfér, lze naléznout prvky a služby intervenčního centra.

3, Jak dlouho pracujete s oběťmi domácího násilí (délka praxe)?

2 roky.

4, V jaké fázi se k vám klienti nejčastěji dostávají (fáze líbánek, vzrůstání napětí, týrání)?

Klienti se do Intervenčního centra v Hradci Králové dostávají nejčastěji po incidentu.

5, Jakou formu pomoci poskytujete (Psychologická, Sociálně-právní, Trestně-právní)?

Intervenční centrum v Hradci Králové poskytuje všechny uvedené formy pomoci. Z počátku spolupráce je však nejvíce poskytována krizová intervence a sociálně-právní poradenství.

6, V jakých oblastech potřebuje, dle vás, osoba ohrožená největší pomoc, která z oblastí má největší váhu (pořadí důležitosti v začátcích setkání – pomoc psychologická, sociálně-právní, trestně-právní)?

Každá situace osob ohrožených je individuální a potřebuje jiné pořadí pomoci. Na prvním místě stabilizace stavu oběti - používána metoda krizové intervence (má zde velký význam), ve které jsou sociální pracovnice intervenčního centra vyškolené. Důležitou součástí jsou už v rámci krizové intervence informace, které klient potřebuje a které přispívají ke zklidnění situace. Stěžejní metodou práce, navazující na krizovou intervenci, je poskytování sociálně-právního poradenství (potažmo trestně právní, pokud se jedná o klientka/u, kde probíhá trestní řízení), které zahrnuje potřebné a aktuální informace, které pomáhají v orientaci v situaci (možnosti ochrany, rozvodová problematika, sociální dávky, problematiky bydlení, návazné služby), na sociálně-právní poradenství navazuje právní poradenství, kdy je klientovi poskytnuta pomoc při soupisu potřebného návrhu v rámci řešení problematiky domácího násilí. Teprve po informacích a

pomoci s praktickými kroky, přichází na řadu psychologické poradenství a případně podpůrná psychoterapie.

7, V čem spočívá vaše spolupráce s ostatními subjekty (Případové konference,...)?

Systémová interdisciplinární spolupráce se liší v jednotlivých, krajích potažmo regionech. V některých regionech probíhají pravidelně schůzky interdisciplinárních týmů – zejm. Policie ČR, OSPOD, intervenční centra, probační a mediační služby a další neziskové organizace, které se s problematikou potkávají. V roce 2016 plánuje intervenční centrum v každém z okresu Královéhradeckého kraje uspořádat interdisciplinární tým. Tato setkání si kladou za cíl znovuobnovení kontaktů, sdílení aktuálních novinek, rozpravu nad odborným tématem. Interdisciplinární spolupráce je nutností, protože domácí násilí postihuje řadu sfér rodinného života.

Spolupráce s návaznými subjekty je běžnou a nezbytnou náplní práce sociálního pracovníka v intervenčním centru, obvykle se děje na úrovni profesních kontaktů s potřebnou návaznou službou. Nejužší spolupráci má intervenční centrum s OSPOD a Policií ČR. Vzhledem k Policii ČR má intervenční centrum specifické postavení, protože intervenční centra jsou ze zákona povinně následnou službou, když dojde k vykázání Policií ČR násilné osoby ze společné domácnosti. Policie ČR toto musí příslušnému intervenčnímu centru oznámit – zasláním úředního záznamu o vykázání. Intervenční centrum následně kontaktuje osobu ohroženou domácím násilím. Institucí, kam směřují návrhy na ochranu před domácím násilím, jsou pak okresní soudy, se kterými můžeme v nějaké rovině spolupracovat díky poskytnutí zprávy o spolupráci, kterou si klient vyžádá, případně v rámci trestního řízení nás mlčenlivosti může zbavit soud.

Pro spolupráci s návaznými službami je důležité, že každý klient intervenčního centra má stanoveného klíčového pracovníka, který se o případ stará a má za úkol průběžně mapovat potřeby a dle toho se propojovat s potřebnými službami to platí i v rámci týmu intervenčního centra. Nakonec týmová spolupráce pracovníků, kteří mají různá zaměření se děje i v rámci samotného týmu a je nesmírně důležitá, protože potřeby obětí domácího násilí jsou komplexní. S případovými konferencemi mám zkušenost pouze, když byly svolána na základě potřeby OSPOD a intervenční centrum bylo přizváno jako jeden z účastníků. Jak jsem již říkala, nám se osvědčují v rámci spolupráce nejvíce profesní kontakty

(obvykle telefonické, kvůli flexibilitě a rychlosti) s návaznou službou – nejlépe s konkrétním pracovníkem, který má případ na starosti. Pro interdisciplinární spolupráci je důležité mít dobře zmapovanou síť návazných služeb. Vědět např., že na některých OSPOD jsou pracovníci, kteří mají problematiku domácího násilí na starosti.

8, Jak hodnotíte spolupráci interdisciplinárního týmu?

- Jaké nalézáte klady vzájemné spolupráce?

Výhodou profesních kontaktů je rychlost a flexibilita vyměňování informací a vzájemná podpora, která může napomoci k efektivnímu postupu v případě. Samozřejmě taková spolupráce je možná, pokud k tomuto klient udělil souhlas. Výjimka v tomto je, pokud nás mlčenlivosti zbaví soude v rámci trestního řízení. Právo na informace v určitém rozsahu má u ztotožněných klientek také OSPOD.

- Jaké nalézáte zápory vzájemné spolupráce?

Vždy se může stát, že neuděláte dobrý kontakt, ale v tom nevnímám problém v systémovém nastavení, ale v rámci individuální kontaktu s konkrétním člověkem.

9, Víte o nějaké skutečnosti, která by usnadnila vzájemnou spolupráci?

Vždy je dobré, když máte znalost návazných služeb, znáte jejich možnosti a zároveň limity. Informovanost odstraní nedorozumění, která mohou vzniknout např. při požadování informací, které není možné poskytnout v rámci mlčenlivosti.

- Co vám zde chybí, mezery v zákoně?

Domnívám se, že systém je nastaven dobře, funguje. Vždy je ale co zlepšovat, to průběžně ukazuje praxe. Určitě by si zasloužilo posílení práva obětí domácího násilí v rámci zákona o pomoci obětem trestných činů.

10, Schází nějaké instituce v oblasti této interdisciplinární spolupráce?

Myslím, že ne, je na pracovníkovi případu, jak dobře se mu podaří navázat spolupráci s dalšími službami a jak oni se chtějí angažovat.

- Co by pomohlo k lepšímu fungování?

Transparentní nastavení služeb, informovanost o možnostech jednotlivých složek systému. U policie například průběžná školení nových i stávajících policistů.

11, Jak byste reagoval/a na možnost spolupráce skrze case management?

Umím si to představit, ale za předpokladu jasně daných mantinelů a vydefinovaného cíle.